

METİN ODAKLI DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİNİN 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MORFOLOJİK FARKINDALIK BİLGİ VE BECERİLERİNE ETKİSİ

THE EFFECT of TEXT-ORIENTED GRAMMAR TEACHING on MORPHOLOGICAL AWARENESS KNOWLEDGE and SKILLS of 6th GRADE STUDENTS

Kübra ŞENGÜL

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Türkçe Eğitimi
kubrasengul@nevsehir.edu.tr
ORCID: 0000-0002-0307-9805

Hasan KOŞAR

MEB
hasannkosarr@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-5483-9942

Geliş Tarihi:

05.04.2022

Kabul Tarihi:

15.02.2023

Yayın Tarihi:

31.03.2023

Anahtar Kelimeler

Metin odaklı dil bilgisi öğretimi
Morfolojik farkındalık bilgi ve becerileri

Keywords

Text-oriented grammar teaching
Morphological awareness knowledge and skills

ÖZ

Dil bilgisinin bir alt dalı olan morfolojinin, doğrudan ezbere dayalı yöntemlerle değil metinlerde geçen kelimelerden yola çıkarak öğrencilere sezgisel yollarla kavratılması günümüz dil bilgisi öğretiminin temel anlayışlarından biridir. Bu araştırmada metin odaklı dil bilgisi öğretiminin 6. sınıf öğrencilerinin morfolojik farkındalık bilgi ve becerilerine etkisi incelenmiştir. Nicel araştırma yöntemlerinden tek gruplu öntest sontest deneysel desenin kullanıldığı araştırmada, çoğul eki, hâl ekleri ve iyelik eklerinden oluşan boşluk doldurmalı ve çoktan seçmeli soruların olduğu bir başarı testi geliştirilmiştir. Başarı testi araştırmanın başında öntest, dört hafta süren metin odaklı dil bilgisi etkinliklerinin ardından sontest olarak uygulanmıştır. Araştırmada, öntest ve sontest puan ortalamaları arasındaki farkı gösteren ilişkili örneklem için t- testi analizlerine göre, öğrencilerin metin odaklı dil bilgisi öğretimi sonrası morfolojik farkındalık bilgi ve becerilerinde sontest lehine anlamlı bir farklılık görülmüştür. Böylelikle, araştırmada, metin odaklı dil bilgisi öğretiminin 6. sınıf öğrencilerinin morfolojik farkındalık bilgi ve becerilerine anlamlı ve pozitif yönde etki ettiği tespit edilmiştir.

ABSTRACT

It is one of the basic understandings of today's grammar teaching that morphology, which is a sub-branch of grammar, is made intuitively based on the words in the texts, not by rote-based methods. In the research, the effect of text-oriented grammar teaching on the morphological awareness knowledge and skills of 6th grade students were examined. In the study, in which one-group pretest-posttest experimental design, one of the quantitative research methods, was used, an achievement test consisting of plural suffix, case suffixes and possessive suffixes and filled in the blanks and multiple-choice questions was developed. The achievement test was applied as a pre-test at the beginning of the research and as a post-test after four weeks of text-oriented grammar activities. In the study, according to the t-test analyses for the related samples showing the difference between the pretest and posttest mean scores, there was a significant difference in favor of the posttest in the morphological awareness knowledge and skills of the students after the text-oriented grammar teaching. Thus, in the study, it was determined that text-oriented grammar teaching had a significant and positive effect on students' morphological awareness knowledge and skills.

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1098990>

Atıf/Cite as: Şengül, K. ve Koşar, H. (2023). Metin odaklı dil bilgisi öğretiminin 6. sınıf öğrencilerinin morfolojik farkındalık bilgi ve becerilerine etkisi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(1), 88-105.

Giriş

İnsanın doğal yaşamı içinde onunla doğan, gelişen ve çeşitlenen dil; tüm bu doğal görünümüyle birlikte bir işleyiş, bir yapı ve her biri birbiri ile bağlantılı kurallar barındırmaktadır. Dilin kendine özgü sistemini açıklayan bu kurallara da dil bilgisi denmektedir.

Alyılmaz ve Şengül'e (2018: 69) göre, dil bilgisi dilin yapısını inceleyen ve bu yapının hangi sisteme göre sıralandığını açıklamaya çalışan bir bilim dalıdır. Korkmaz (1992: 75) dil bilgisini, "bir dili içinde barındırdığı çeşitli yapılarla dilin birtakım unsurlarıyla anlamsal olarak bağlantılarını inceleyen ve bunlardan yola çıkarak bazı kaideleri ve bu kaidelerin işlevsel yönlerini açıklayan bilim" olarak tanımlamıştır. Bu yönüyle dil bilgisi dillerin kendilerine özgü sistem farklılıklarının da kurallarla açıklanmasını sağlar. Her dilin ayrı bir dil bilgisi olmasının yanında dil bilgisinin alt dalları da vardır. "Dilin en küçük birimlerini konu alan alana ses bilgisi, sözcükleri ve onların yapılarını konu alan alana şekil bilgisi, sözcüklerle yapılar arasındaki ilişkiyi konu alan alana cümle bilgisi, dilin anlam yönünü konu alan alana ise anlam bilgisi denilmektedir" (Güneş, 2013a: 173).

Morfoloji, Türkçede şekil bilgisi, biçim bilgisi, yapım bilgisi olarak değişik başlıklar altında açıklanmış ve detaylandırılmıştır (Banguoğlu, 1986; Korkmaz, 2009; Sağır, 1995). Yüksel'e (2002: 181) göre "morfem" kelimesi 1941 yılında çeviri bir kitapla dilimize girmiş bundan sonraki zamanlarda da dil bilimciler tarafından farklı tanımlarda kullanılmıştır. Morfemler, morfolojinin inceleme alanına girmektedir. Korkmaz (2009: 5) morfolojiyi kök kelimelerini ve onlara gelen eklerin hangi şekilde birleştiklerini, bu eklerin manalarını işlevlerini, türetme ve çekim unsurlarını inceleyen dil bilgisinin bir dalı olarak aktarmaktadır.

Morfoloji, "dildeki köklerin ve eklerin çeşitlerine ve bunların kullanım yollarına, ek ve kök bağlantılarına, kelimelerin türeme yollarına ve bu aşamada kök, ek ve gövdenin ne olduğuna yönelik incelemelerde bulunur ve kelimeleri tür yönünden birbirinden ayıran temel unsurları belirler" (Toklu, 2011: 51). Dil de içerisinde birçok farklı işlevleri barındıran çok yönlü bir sistem olduğuna göre dilin parçalarının işlevlerini bilmemiz dili etkili ve işlevsel kullanmamız konusunda bizlere farkındalık kazandırır. Dolayısıyla bir dille ilgili sahip olduğumuz morfolojik bilgi, o dilin işleyiş sistemini öğrenmemizde bizlere kolaylık sağlar.

Morfolojik farkındalık; bir dildeki en küçük anlamlı birimler olarak adlandırılan morfemleri doğru bir biçimde ayırabilmek, birleştirebilmek ve bunların dil bilimsel işlevlerinin ne olduğunu bilmektir. Memiş'e (2019: 1357) göre "Morfolojik farkındalık sözcükteki yapıyı anlama işi ve kökler ile eklerin tanınmasıyla birlikte yeni yeni sözcükler ortaya çıkarabilme becerisidir". Kargın vd. (2019: 341) "morfolojik farkındalık kök ve gövdelere gelen ekleri anlamsal olarak doğru bir şekilde birleştirme yetisi" olarak görmektedir. Kuo ve Anderson (2006: 161) morfolojik farkındalığın temel olarak dildeki ses ve anlamın eşleşmesi ve olası biçimbirim birleşimlerine rehberlik eden sözlük oluşturma kuralları hakkındaki bilgileri içerdiğini belirtmişlerdir. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere morfolojik farkındalık, kelimelerin kök ve ek gibi parçalarını bir bütün içinden seçebilme, anlamlandırabilme yeteneğidir.

Okunanların kavranması için belli ölçüde yapı bilgisine ve bu bilgiyi kullanabilme yeteneğine de sahip olunması gerekmektedir (Güldenöğlü vd., 2019: 9). Deacon ve Kirby (2004: 224) morfolojik farkındalığın kelimenin okunuşu esnasında kökün ve eklerin kelimeyi anlamlandırmada etkili olduğunu ileri sürmektedirler. Kelimeler, cümleleri cümleler ise metinleri oluşturur. Bir metni okumak ve onu anlamak için de morfolojik farkındalık önem arz eder.

Morfolojik farkındalıkla ilgili yapılan ilk sistematik çalışmalardan biri Berko'nun (1958) çalışmasıdır. Berko (1958) yaşları 4-7 arasında değişen çocuklar üzerinde yaptığı çalışmada onlara sahte bir kelime içeren cümle sunmuş ve onlardan, fil kip eki, çoğul eki veya iyelik ekini sağlamaları istemiştir. Bu deneyde kuşa benzeyen bir hayvan çizilmiş ve atlarına "Bu bir wug. Şimdi başka biri var. Orada iki tane __ var." şeklinde cümleler verilmiştir. Çocuklardan "wugs" diye cevap vermeleri beklenmiştir. Berko'nun klasik wug çalışmasından elde edilen sonuçlar anaokulundaki çocukların çekim eklerinin işlevleri hakkında zaten bazı bilgileri geliştirdiklerini ve onları yeni kelimelere manipüle edebildiklerini göstermiştir. Bu çalışma morfolojik farkındalığın daha ilk çocukluk döneminde kazanıldığına örnek teşkil etmektedir. Yapılan başka bir çalışmada (bk. Chang vd., 2005: 428) morfolojik farkındalığın kelime ediniminde önemli bir rol oynamakta olduğuna ayrıca kelime dağarcığının gelişiminde de önemli bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla morfolojik farkındalığın okumaya, okunanları anlamaya da etkisinden söz edilebilir.

Dil bilgisinin bir alt dalı olan morfoloji, dil bilgisi öğretiminde her sınıf seviyesi için günümüz dil bilgisi yaklaşımıyla doğrudan değil sezdirme yoluyla verilmektedir. “Yapılandırıcı yaklaşımın temel felsefesi olan sezdirme yöntemi öğrencileri ezbercilikten kurtararak daha çok onların dili ve bilişsel yönlerini amaç edinmektedir (Güneş, 2013b: 87). Sezdirme yönteminin uygulanışında yapılacak ilk çalışma, öğrencilerin gözlem yapmasını sağlamaktır. Gözlemler, öğretilmesi hedeflenen gramer kural veya kurallarını bireye somut olarak gösterebilecek metinler üzerinden sistematik şekilde gerçekleştirilir. Yapılan gözlemler aracılığıyla bireyin gramer kurallarını keşfetmesi amaçlanır (Şahin ve Arseven, 2021: 103). Morfolojik yapının, doğrudan ezbere dayalı yöntemlerle değil metinlerde geçen kelimelerden yola çıkarak öğrencilere sezgisel yollarla kavratılması günümüz dil bilgisi öğretiminin temel anlayışlarından biridir.

Ana dilini kusursuz bir şekilde anlamak, kullanmak o dilin kurallarının doğru öğrenilmesine bağlıdır. Bu ise dil bilgisi öğretimi ile gerçekleşebilir. “Bir dilin kurallarını, kural dışı durumlarını, işleyişini, yapısını, olanaklarını, eğilimlerini, kullanım özelliklerini, inceliklerini, zenginliklerini bilgi ve beceri düzeyinde kazandırmakla yükümlü öğretime dil bilgisi öğretimi denir” (Aslan, 2017: 89). Kullanılan dilden ve dilin işlendiği metinlerden yola çıkarak dilin kurallarının öğrenilmesi, ana dilinin doğru kullanımında dil bilgisinin önemini ortaya çıkaracaktır (Aytaş ve Çeçen, 2010: 80). Bu öğretim tamamıyla tanımları ve kuralları öğreten bir alan olarak da görülmemeli; birey ana dilinin gücünü, estetik yönünü, canlılığını görerek dil bilgisinden hem sözlü hem de yazılı anlatım becerisinde yararlanmalıdır (Sağır, 2002: 32). “Bir dilde kendini ifade edebilme becerilerinin artmasında dünya bilgisinin, iletişim becerilerinin, konuşulan dile ilişkin bilgi birikiminin yanı sıra o dilin kurallarına hâkimiyet de büyük önem taşır” (İnnalı, 2020: 297). Tüm bu hususlar göz önüne alındığında dil bilgisi öğretiminin de belli yaklaşımlar ve programlar üzerinden öğrenciye verilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Yapılandırıcı Yaklaşım

Bu yaklaşımda öğrenme, kişinin daha önceki kazanımları ile sonradan elde ettiği kazanımları birleştirip yeni kazanımlar elde ettiği bir süreçtir. Kişi kendisine sunulan bilgiyi olduğu gibi almaz, önce bilgiyi seçer ve daha önceki bilgileri ile karşılaştırır. Böylelikle daha önceki bilgilerle yeni bilgileri yerine göre birleştirme yoluna gider (Dolunay, 2014: 108). “Yapılandırıcı yaklaşım öğrenen merkezli bir yaklaşımdır. Dolayısıyla yapılandırıcı öğrenme ortamlarının da buna göre tasarlanması gerekir. Yapılandırıcı öğrenme ortamında öğrencinin aktif, derse katılan, karşılaştığı yeni bilgiler üzerinde düşünen ve önceki bilgilerinden hareketle bu bilgileri zihninde yapılandıran bir konumda olması beklenir” (Çarkıt, 2013: 16). Şahin ve Arseven (2021: 107) bireyin aktif olarak öğrenme sürecine katılmasını savunan yapılandırıcı yaklaşımın, dil bilgisi konularını sezdirerek katı kurallarla öğretim süreci yerine öğrencilerin sürecin içinde yer aldığı eğlenceli dil bilgisi etkinliklerine ortam sağladığını belirtmişlerdir. Yapılandırıcı yaklaşım günümüz Türkçe öğretim programlarının temele aldığı bir yaklaşımdır ve dil bilgisi öğretimi de bu yaklaşıma uygun yapılmaktadır.

Metin Odaklı Dil Bilgisi Öğretimi

Türkçe derslerinde dil bilgisi kazanımlarının dersin ne kadarını kapsayacağı ya da dil bilgisi öğretiminde hangi yöntemin daha etkili olduğu gibi konular hem programları hazırlayanların hem akademisyenlerin hem de dersin uygulayıcısı öğretmenlerin zihinlerinde farklı cevapları olan bir sorudur. “Dil bilgisine ait kurallara metinler yoluyla ulaşmak kolaydır çünkü ona ait birçok kural metinlerde kendine gösteri alanı bulmaktadır. Dolayısıyla dil bilgisi öğretiminde metinlerden faydalanılması dile ait kaidelerin var oluş maksadına uyan bir öğretim yapmak demektir. Bu şekilde yapılan dil bilgisi öğretimine metne dayalı dil bilgisi öğretimi denir” (Temizkan, 2014: 135). Aslan (2017: 96) ise metin temelli dil bilgisi öğretimini dil bilgisel konuların / kuralların, anlama ve anlatma çalışmalarında ele alınan metin üzerinden yürütüldüğü öğretim olarak tanımlamaktadır. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere dil bilgisi kurallarının metinler üzerinden sezdirilmesi gerekliliği metin odaklı dil bilgisi yaklaşımının temel felsefesidir.

“Ana dili eğitimi Türkçe derslerinin temel araçları olan metinler vasıtasıyla yapılmaktadır. Türkçe derslerinin temel amacı da öğrencileri bilgilerle donatmak değil onlara dil becerisini kazandırmaktır. Bu açıdan bakıldığında dil bilgisi bilgi aktarmak amacı güden değil öğrencilere dil becerisi kazandırmayı amaçlayan bir alandır” (Karagöz ve Oryaşın, 2014: 189). Derslerin temel aracı olan metinlerden bağımsız olarak öğretilmeye

çalışılan dil bilgisi kuralları, öğrenciler için anlaşılması güç madde başlıkları ve hayatın içine sokulamayan soyut kalıplar olarak kalmaktadırlar. Alanyazın incelendiğinde Hergüner (2013) araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin %72'sinin şekil bilgisi konularının öğretimi sırasında öğrencilerin zorlandıklarını belirtmiştir. Benzer olarak Karatay, Kartallıoğlu ve Coşkun (2012) ilköğretim öğrencilerinin dil bilgisi kazanımlarını öğrenme düzeylerini inceledikleri araştırmada öğrencilerin iş fiillerinde, durum fiillerinde ve fiilde anlam, anlam kayması ve ek-fiil konularında ilerleme sağlayamadıklarını tespit etmişlerdir. Snuviškienė (2010), özel amaçlı İngilizce öğrenen öğrencilerin, bu eğitimle anlamsal ilişkileri daha iyi çözümlerebildiklerini ve üretim aşamasında iletişimsel becerilerini geliştirdiklerini belirtmiştir. Bu yüzden dil bilgisi öğretiminde metinlerden yola çıkılmalıdır.

Göçer (2015: 236), dil bilgisi kazanımlarının metinler vasıtasıyla öğrencilere sezdirilmesinin ve metinlerdeki değişik yapıların öğrenciler tarafından bulunmasının sonrasında ise bu yapıları kavramalarının sürecin işletilmesinde önemli olduğunu; konuların ve etkinliklerin iç içe işlenmesinin göz önünde bulundurulması gerektiğini ifade etmiştir. Benzer şekilde Thornbury (2000: 90), dil bilgisinin en iyi bağlamdan hareketle öğretildiğini ve uygulandığını, dolayısıyla metinlerin dil bilgisi öğretiminde kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Aslan (2017: 96) ise dilin doğru, etkili, işlevsel, özgüvenle, bilinçle, özenle ve duyarlı biçimde kullanılmasının metinler üzerinden yapılan anlama anlatma çalışmalarıyla ve bu metinler temelinde yapılan dil bilgisi etkinlikleriyle olanaklı olduğunu ifade etmiştir. Öz (2001: 267) metinler yoluyla oluşturulan dil bilgisi etkinliklerinin metinlerin doğru okunmasına ve metnin anlaşılmasına katkı sağladığını belirtmiştir. Üstten (2004: 18), dil bilgisine ait kazanımların, Türkçe dersinden kopararak verildiğinde öğrencilerin sadece ezber yaptığını, kazanımların bir yaşantıya dönüşmeden soyut kaldığını, konu ile ilişkisi olan bir metnin öğrencilerin kazanımları elde edebilmeleri için önemli bir vasıta olduğunu aktarmıştır. Buradan hareketle metin odaklı dil bilgisi öğretimi hem dil bilgisi konularının öğrenimini kolaylaştırmakta hem de konuların akılda kalıcılığını arttırmaktadır. Ayrıca metinler yolu ile kazanılan dil bilgisi becerileri metnin daha iyi anlaşılmasını da sağlamaktadır.

Araştırmanın Amacı

Öğrencilerin metinden kopuk bir dil bilgisi öğretiminde izleyeceği yol, kuralların ezberlenmesidir. Ezberlenen bilgilerin kalıcılığını sağlamanın hem mümkün olmaması hem de metin odaklı dil bilgisi öğretiminin, günümüz yapılandırmacı öğretim modelinin de bir uygulama alanı olmasından hareketle araştırmada, metin odaklı dil bilgisi öğretiminin öğrencilerin morfolojik farkındalık, bilgi ve becerilerine etkisi incelenmiştir. Konunun belirlenmesinde altıncı sınıf ders kitabında yer alan dil bilgisi konularının metinden kopuk olduğu gözlenmiştir. Buradan yola çıkarak 6.sınıf dil bilgisi konuları arasında bulunan isim çekim eklerinden “çokluk eki, hal ekleri ve iyelik ekleri” bağlamında konun araştırılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırma için bir denence oluşturulmuştur.

Denence: Metin odaklı dil bilgisi öğretiminin öğrencilerin morfolojik farkındalık, bilgi ve becerilerini ölçen başarı testi öntest ve sontest puan ortalamaları arasında sontest lehine anlamlı bir farklılık vardır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nicel araştırmalardan tek gruplu öntest sontest basit deneysel desen modeli kullanılmıştır. “Bu desende deneklerin bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri uygulama öncesinde öntest, sonrasında sontest olarak aynı denekler ve aynı ölçme araçları kullanılarak elde edilir” (Büyüköztürk, vd. 2020: 208). Karasar’a (2008) göre grubun öntest ve sontest arasındaki puanlarının aritmetik ortalamasının arasında anlamlı bir fark olması çalışmanın olumlu olduğunun bir göstergesidir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni, ortaokul öğrencileridir. Araştırmanın daha kolay yürütülebilmesi için çalışma grubu uygun örnekleme yöntemiyle araştırmacının görev yaptığı okulda derse girdiği sınıflardan seçilmiştir. Örneklemi 6.

sınıfta öğrenim gören bir şubedeki 26 öğrencidir. 26 öğrencinin 14'ü kız, 12'si erkektir. Tablo 1'de öğrencilerin cinsiyet dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kız	14	53,85
Erkek	12	46,15
Toplam	26	100

Veri Toplama Aracı

Veri toplamak amacıyla öğrencilere öntest ve sontest aşamalarında kullanılmak üzere içinde boşluk doldurma soruları ve çoktan seçmeli soruların bulunduğu toplam 13 sorudan oluşan bir ölçme aracı oluşturulmuştur. Ölçme aracını geliştirme sürecinde çoğul eki, hâl ekleri ve iyelik ekleri konularına ilişkin bir belirtke tablosu hazırlanmıştır. Belirtke tablosuna göre hazırlanan sorular iki Türkçe eğitimi uzmanının görüşlerine sunulmuş ve yapılan düzenlemelerle soru seçimi yapılmıştır. Veri toplama aracı Ek 1'de gösterilmiştir.

DeneySEL Süreç

Araştırmanın deneySEL sürecinde 6. sınıf Türkçe ders kitabının “Birey ve Toplum” temasında yer alan metinler, araştırmacılar tarafından hazırlanan metin odaklı dil bilgisi öğretimi etkinliklerine göre işlenmiştir. DeneySEL süreç dört hafta sürmüştür. Türkçe Dersi Öğretim Programında (2019) okuma becerisi alanının söz varlığı boyutunda yer alan “Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder.” kazanımı temelinde isim çekim eklerinden çoğul eki, hâl ekleri ve iyelik eklerinin öğretimi yapılmıştır. Metinler aracılığıyla okuma, konuşma ve yazma beceri alanlarının bazı kazanımlarına da yer verilmiştir. Metni okumaya ve anlamaya yönelik çalışmaların ardından metinle ilgili etkinliklere geçilmiş dil bilgisine ait etkinliklere haftalık 6 ders saatinin 2 saati ayrılmıştır. Haftada 6 ders saati olmak üzere 4 hafta boyunca toplamda 24 ders saati (960 dk.) boyunca çalışma yapılmıştır. Üç metnin kullanıldığı çalışmada son metin iki hafta diğer metinler birer hafta çalışılmıştır. DeneySEL süreçte uygulanan ders planı ve etkinlikler çalışmanın ekinde gösterilmiştir.

Verilerin Toplanması

Çalışma grubundaki 26 öğrenciye öncelikle öntest uygulaması yapılmış elde edilen sonuçların aritmetik ortalaması alınmıştır. Çalışma grubuyla araştırmacı tarafından haftada 6 ders saati toplamda 24 saat metin odaklı dil bilgisi öğretimi yapılmış ardından öğrencilere sontest uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilen analizinde SPSS programından yararlanılmıştır. Çalışma grubundaki öğrencilerin ilk test puanlarının aritmetik ortalaması ile sontest puanlarının aritmetik ortalaması ilişkili örneklem için t testine tabi tutulmuştur. “İlişkili örneklem için t testi deneySEL ve boylamsal araştırmalarda aynı gruba ait iki ölçüm arasındaki farkı belirlemeye yarayan bir analiz tekniğidir” (Seçer, 2015: 66).

Bulgular

Tablo 2. Öntest ve Sontest Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılığı Gösteren İlişkili Örneklem İçin t - Testi Analizleri

Testler	n	Mean	Ss	Sd	t	p
Öntest	26	72,2885	17,68908	3,46911		
Sontest	26	88,7308	16,05692	3,14902	-6,745	,000

Metin odaklı dil bilgisi öğretimiyle yapılan uygulamanın öğrencilerin morfolojik farkındalık bilgi ve becerilerini ölçen başarı testi öntest ve sontest puan ortalamaları arasındaki farklılığı ortaya koymak için İlişkili Örneklem İçin t- Testi analizi yapılmıştır. Tablo 1’de gösterilen sonuçlara göre, öğrencilerin uygulama sonrası morfolojik başarılarında sontest lehine anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p=0,05$). Bu bulgulara göre metin odaklı dil bilgisi öğretiminin öğrencilerin dil bilgisi başarılarını anlamlı ve pozitif yönde artırdığı görülmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın denencesi doğrulanmıştır.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmada, metin odaklı dil bilgisi öğretiminin altıncı sınıf öğrencilerinin morfolojik farkındalık, bilgi ve becerilerine etkisi incelenmiştir. Uygulamada, isim çekim eklerinden çoğul eki, hâl ekleri ve iyelik eklerinin öğretimi yapılmıştır. Çalışmanın deneysel sürecinde, önce metni anlamaya ve sorgulamaya yönelik çalışmalar yapılmış ardından metin türünün özelliklerini (konu, içerik, üslup, yazılma amacı, hedef kitle vs.) öğrenmeye yönelik çalışmalar yapılmıştır. Sonrasında metne dayalı sorularla öğrencilerin morfolojik yapı ve işlevlerinin farkına varacakları bilgileri kazanmalarına ve kazandıkları bilgileri; okuma, konuşma ve yazma becerilerine aktarmalarına sağlayacak çalışmalar yapılmıştır.

Araştırma kapsamında öntest ve sontest olarak kullanılmak üzere, araştırmacılar tarafından çoğul eki, hâl ekleri ve iyelik eklerinden oluşan boşluk doldurma ve çoktan seçmeli soruların olduğu bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Ölçme aracı araştırmanın başında öntest, dört hafta süren metin odaklı dil bilgisi etkinliklerinin ardından sontest olarak uygulanmıştır.

Araştırmada, öntest ve sontest puan ortalamaları arasındaki farklılaşmayı ortaya koyan İlişkili Örneklem İçin t-Testi analizlerine göre, öğrencilerin uygulama sonrası morfolojik farkındalık bilgi ve becerilerinde sontest lehine anlamlı bir farklılık görülmüştür. Böylelikle, araştırma, metin odaklı dil bilgisi öğretiminin öğrencilerin morfolojik farkındalık bilgi ve becerilerine anlamlı ve pozitif yönde etki ettiğini doğrulamıştır. Benzer bir şekilde Snuviškienė (2010), özel amaçlı İngilizce öğrenenlere yönelik metin odaklı dil bilgisi öğretiminin sonuçlarını tartıştığı araştırmada, öğrencilerin bu eğitimle anlamsal ilişkileri daha iyi çözümlayebildiklerini ve üretim aşamasında iletişimsel becerilerini geliştirdiklerini belirtmiştir.

Karahan’a (2009) göre bildirim ve iletişim cümleler ile sağlanır, fakat iletişimin içeriği her an cümle ile sınırlandırılmadığı için cümle, başka cümlelerle yeni bir bütün oluşturur. Bu sebeple Türkçe derslerinin temel aracı olan metinlerin anlaşılmasına önem verilmeli ve dil becerileri ile dil bilgisi çalışmaları metin odaklı bir yolla yapılmalıdır. Nitekim Arslan (2020), metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimine yönelik hazırlanan ders planlarının, öğrencilerin dil bilgisi konularını kavramalarını kolaylaştırdığını ve temel dil becerilerinin gelişimini desteklediğini saptamıştır. Benzer bir çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin metin odaklı dil bilgisi çalışmalarını anlamlı, faydalı, eğlenceli ve hatırlanabilir buldukları tespit edilmiştir (Yılmaz ve Dilidüzgün, 2018)

Göçer ve Sayın (2014) Türkçe derslerinde dil bilgisi konularının ilgili ana metin ile ilişkili olmadığını, diğer dil becerileriyle bir bütün olarak öğretim yapılmadığını ve dil bilgisi konularının farklı bir dersmiş gibi ayrı ders saatinde işlendiğini saptamıştır. Öztürk ve Ömeroğlu (2015) dil bilgisi öğretiminde dile ait bilgilerin öğrencilere ezbere verilmesi ve anlamın göz ardı edilerek kalıplaşmış birtakım yapıların öğretilmeye çalışılmasının yapılan hatalardan biri olduğunu, bunun da zamanla içerikten ve anlamdan uzaklaşan bilginin işlevini ve günlük hayatta kullanımını bilmeyen bireylerin yetişmesine sebep olduğunu belirtmişlerdir. Hergüner (2013) de araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin %72’sinin şekil bilgisi konularının öğretimi sırasında öğrencilerin zorlandıklarını belirttiklerini söylemiştir. Benzer olarak Karatay, Kartallıoğlu ve Coşkun (2012) ilköğretim öğrencilerinin dil bilgisi kazanımlarını öğrenme düzeylerini inceledikleri araştırmada öğrencilerin iş fiillerinde, durum fiillerinde ve fiilde anlam, anlam kayması ve ek-fiil konularında ilerleme sağlayamadıklarını tespit etmişlerdir.

Alan yazınında belirtilen dil bilgisi öğretimindeki sorunlarla öğrencilerin morfolojik farkındalık bilgi ve becerilerindeki eksiklikleri dikkate alındığında öğretim yönteminin bilgiyi ezberlemeye değil beceri hâlinde kullanılmasına fırsat veren, öğrencinin dilsel girdiyi bütün olarak algılayıp anlamlandırmasına izin veren bir yapıda olmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Metin odaklı dil bilgisi öğretimiyle öğrenciler, sadece dil bilgisine ilişkin bilgileri değil; okuma, konuşma, yazma ve dinleme becerilerine ilişkin becerileri de kazanmaktadırlar. Nitekim Başkan (2018) yazma becerisinin kelime bilgisi ve dil bilgisi değişkenleri ile pozitif ve anlamlı bir ilişki

içinde olduğunu; Deniz (2017) ise dil bilgisi ve kelime bilgisi değişkenlerinin okuduğunu anlamadaki başarıyı yordadığını tespit etmişlerdir.

Sonuç olarak bu araştırmada, metin odaklı dil bilgisi öğretiminin altıncı sınıf öğrencilerinin morfolojik farkındalık bilgi ve becerilerine olumlu yönde etkisi olduğu, bu sonucun da alan yazınındaki benzer çalışmalarla da örtüştüğü sonucuna varılmıştır.

Kaynakça

- Alyılmaz, S. ve Şengül, K. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil öğrenme stratejilerine dayalı etkinliklerin dil bilgisine yönelik başarıya ve kalıcılığa etkisi. *Dil Dergisi*, 169(1), 67-110.
- Arslan, S. (2020). *Türkçe eğitiminde metin temelli işlevsel dil bilgisi öğretimi: Bir eylem araştırması* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Aslan, C. (2017). *Örnek eğitim durumlarıyla Türkçe Türk dili ve edebiyat öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aytaş, G. ve Çeçen, M. A. (2010). Ana dili eğitiminde dil bilgisi öğretiminin yeri ve önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 77-89.
- Banguoğlu, T. (1986). *Türkçenin grameri*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Başkan, A. (2018). *Kelime ve dil bilgisi düzeyinin yedinci sınıf öğrencilerinde yazma becerisi ile ilişkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Berko, J. (1958). The child's learning of English morphology. *Word*, (14) 2-3, 150-177.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., E. Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (29. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Çarkıt, C. (2013). *Ortaokullarda dil bilgisi öğretim sürecinin yapılandırmacı yaklaşım açısından değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Deniz, E. (2017). *Yedinci sınıf öğrencilerinin dil bilgisi, kelime bilgisi ve okuduğunu anlama düzeyleri ile yazma becerileri arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Deacon, S. H. & Kirby, J. R. (2004). Morphological awareness: Just “morephonological”? The roles of morphological and phonological awareness in reading development. *Applied Psycholinguistics*, 25,223-228.
- Dolunay, S. K. (2014). Dil bilgisi öğretiminde temel yaklaşımlar, yöntemler ve teknikler. İçinde M. Özbay (Ed.), *Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi* (s. 105-128). Ankara: Pegem Akademi.
- Göçer, A. (2015). Temel dil becerilerinin geliştirilmesinde dil bilgisi öğrenme alanının yeri, işlevi ve öğretimi: bütünlük ilkesi ve tümevarım yöntemi ekseninde tematik bir yaklaşım. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 233-242.
- Göçer, A. ve Sayın, H. (2014). 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe kılavuz kitaplarındaki metinlerin dil bilgisi öğretimindeki yeterliliği ve kullanım durumlarının incelenmesi. *Journal of European Education*, 4(2), 11-28.
- Güldenöglü, B. Kargın, T. Gengeç, H. ve Gürbüz, M. (2019). Okuma sürecinde dil temelli becerilerin önemi: Dil-okuma ilişkisine ait bulgular. *Turkish Journal of Special Education Research and Practice*, 1(1) , 1-27.
- Güneş, F. (2013a). Yapılandırmacı yaklaşımla dil bilgisi öğretimi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(3), 171-187.
- Güneş, F. (2013b). Dil bilgisi öğretiminde yeni yaklaşımlar. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(7), 71-92.
- Hergüner, E. (2013). *Ortaokullarda dil bilgisi öğretiminin değerlendirilmesi: Hâl ekleri örneği* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.

- Innalı, H. Ö. (2020). Türkçe dil bilgisi öğretiminin tarihsel süreci ve ilköğretim programlarında Türkçe dil bilgisinin yeri. İçinde A. Pehlivan ve İ. S. Aydın (Ed.), *Dil Bilgisi Öğretimi* (s. 297-330). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Karagöz, M. ve Oryaşın, U. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki dil bilgisi etkinliklerinin metinlerle ilişkisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 187-194.
- Karahan, L. (2009). Dil bilgisi öğretiminde bütün parça ilişkisinin önemi. *Turkish Studies*, 4(8), 23-30.
- Karasar, M. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatay, H., Kartallıoğlu, N. ve Coşkun, S. (2012). İlköğretim öğrencilerinin dil bilgisi konularını öğrenme düzeyleri. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 32, 199-219.
- Kargın, T., Güldenoğlu, B. ve Sümer, H. M. (2019). Morfolojik farkındalık becerilerinin okuma sürecindeki rolünün gelişimsel bakış açısıyla incelenmesi: İşiten ve işitme engelli okuyuculardan bulguları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(20), 339-367.
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi grameri şekil bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kuo, L. J. & Anderson, R. C. (2006). Morphological awareness and learning to read: A cross-language perspective. *Educational Psychologist*, 41(3), 161-180.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2019). *Türkçe dersi (ilkokul ve ortaokul 1,2,3,4,5,6,7 ve 8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: T. C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Memiş, M. R. (2019). Morfolojik farkındalık ve morfolojik farkındalık eğitimi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 8(3), 1355-1368.
- Öz, F. (2001). *Uygulamalı Türkçe öğretimi*. İstanbul: Anı Yayıncılık.
- Öztürk, J. ve Ömeroğlu, A. F. (2015). Dil bilgisi öğretiminde kavram haritalarının kullanımı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(31), 69-86.
- Sağır, M. (1995). *Erzincan ve yöresi ağızları: İnceleme-metinler-sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sağır, M. (2002). *Türkçe dil bilgisi öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Snuviškienė, G. (2010). Benefiting from a text-oriented EFL/ESP course. *Tauta Ir Kalba: Šiuolaikinai Sociolingvistikos Ugdymo Aspektai*, (04), 87-91.
- Seçer, İ. (2015). *Spss ve Lisrel ile pratik veri analizi analiz ve raporlaştırma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, E. K. ve Arseven, İ. (2021). Dil bilgisi öğretiminde sezdirme yönteminin kullanımı. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi-5 Bildiri Tam Metinleri Kongre E-Kitabı*, 92-111. 21-24 Mayıs 2021.
- Temizkan, M. (2014). Metin temelli dil bilgisi öğretimi ve uygulamaları. İçinde M. Özbay (Ed.), *Türkçe eğitimi açısından dil bilgisi öğretimi* (s. 129-150). Ankara: Pegem Akademi.
- Thornbury, S. (2000). *How to teach grammar*. Spain: Longman.
- Toklu, O. (2011). *Dilbilime giriş*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.
- Üstten, A., U. (2004). Dil bilgisi öğretimi ile ilgili yaklaşımlar ve tartışmalar. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 56(5), 16-18.
- Yılmaz, D. (2021). *Metin temelli dil bilgisi öğretim yönteminin başarılsız konuşma becerisine etkisi (8. sınıf kız öğrenciler örneği)* [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Yüksel, S. (2002). Türkçede biçim birimler. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 50(2), 180-191.

EXTENDED SUMMARY

To understand and use the native language perfectly depends on learning the rules of that language correctly. This can be achieved with grammar teaching. The way students will follow in teaching a grammar that is disconnected from the text is to memorize the rules. In the research, the effect of text-oriented grammar teaching on students' morphological awareness, knowledge and skills was examined, considering that it is not possible to ensure the permanence of memorized information and that text-oriented grammar teaching is an application area of today's constructivist teaching model. In this direction, an experiment was created for the research.

The hypothesis of the research is "There is a significant difference in favor of the posttest between the pretest and posttest mean scores of the achievement test, which measures the morphological awareness, knowledge and skills of the students in text-oriented grammar teaching." is in the form. In this study, a single-group pretest posttest simple experimental design model from quantitative research was used.

The universe of the research is secondary school students. The sample is 26 sixth grade students studying in a public school. In order to collect data, a measurement tool consisting of 13 questions in total, including fill-in-the-blank and multiple-choice questions, was created to be used in the pretest and posttest stages.

In the process of developing the measurement tool, a table of specifications regarding plural suffixes, case suffixes and possessive suffixes was prepared. The questions prepared according to the specification table were presented to the opinions of two Turkish education experts and the question selection was made with the arrangements made. In the experimental process of the research, the texts in the "Individual and Society" theme of the 6th grade Turkish textbook were processed according to the text-oriented grammar teaching activities prepared by the researchers.

The experimental process took four weeks. "Distinguish the functions of inflectional suffixes" in the vocabulary dimension of the reading skill field in the Turkish lesson curriculum (2019). On the basis of the learning outcome, the teaching of plural suffixes, case suffixes and possessive suffixes from noun conjugation suffixes was made. Some of the achievements of reading, speaking and writing skills are also included through the texts.

Firstly, pre-test was applied to 26 students in the study group and the arithmetic average of the obtained results was taken. Text-oriented grammar teaching was carried out with the study group for 4 weeks, and then a post-test was applied to the students.

SPSS program was used in the given analysis. The arithmetic mean of the first test scores and the arithmetic mean of the posttest scores of the students in the study group were subjected to the t-test for the related samples. The t-Test for Related Samples analysis was conducted to reveal the difference between the pretest and posttest mean scores of the achievement test, which measures the morphological awareness knowledge and skills of the students, of the text-oriented grammar teaching application.

According to the results shown in Table 1, there is a significant difference in favor of the posttest in the morphological success of the students after the application ($p=0.05$).

According to these findings, it is seen that text-oriented grammar teaching increases students' grammar success in a meaningful and positive way. Accordingly, the hypothesis of the research was confirmed.

Ekler

Ek 1. Veri Toplama Aracı

S1. "İsimlere gelerek onlara birden fazla anlamı katan eklerle çokluk ekleri denir." Bu tanıma göre aşağıdaki altı çizili kelimelerden hangisi çokluk eki almıştır. (5 Puan)

- A) Piknik için yakınımızdaki bir ormana gideceğiz.
B) Baharın gelmesiyle bu vadiyi kırmızı çiçekler бүrtüdü.
C) Senin ailen de bizimle sinemaya gelir mi?
D) Üzerindeki elbisevi çok beğendim.

S2. "İsimlere gelerek onlara birden fazla anlamı katan eklerle çokluk ekleri denir." Bu tanıma göre aşağıdaki kelimelerden hangisi çokluk eki almamıştır? (5 Puan)

- A) Evler B) Kalemler C) Geldiler D) Filler

S3. Aşağıdaki cümlelerde bulunan boşlukları "birden fazla anlamı katan" çokluk eklerinden uygun olanları ile tamamlayınız. (Her boşluk 3 puan)

- * Okul... ayın 17'inde açılacakmış.
* Bu millet nice Fatih'... yetiştirmiştir.
* Olay... git gide büyüyormuş.
* Arkadaşımı dünya... kadar seviyorum.
* Kedi... en sevdiğim hayvanlar arasında yer alır.

S4. Çokluk ekleri eklendikleri kelimedeki ünlü harflere göre -lar veya -ler şeklinde olabilir, cümlelerin durumuna göre çokluk eklerinden sonra başka ekler de gelebilir. Bu durumları göz önüne alarak aşağıdaki boşlukları doldurunuz. (Her boşluk 3 puan)

- * Tarladaki taş... temizledik.
* Bu taş... okulumuza bahçe duvarı ördük.
* Öğrenci... büyük bir bahçeye kavuştular.
* Köylü... bu olayı sevinçle karşıladılar.
* Bahçenin kenarına çiçek... diktüler.

S5. Cümlede bir nesneyi belirten eklerle **belirtme hal ekleri** denir. Aşağıdaki isimlerden hangisi aldığı ekle belirtme anlamı kazanmıştır? (5 Puan)

- A) Sınav-da B) Sınav-sız C) Sınav-ı D) Sınav-lar

S6. Cümlede ismin yönelme anlamını ifade eden eklerle **yönelme hal ekleri** denir. Aşağıdaki isimlerden hangisi aldığı ekle yönelme anlamı kazanmıştır? (5 Puan)

- A) Okul-um B) Okul-da C) Okul-a D) Okul-u

S7. Cümlede ismin bulunduğu yeri ifade eden eklerle **bulunma hal ekleri** denir. Aşağıdaki isimlerden hangisi aldığı ekle bulunma anlamı kazanmıştır. (5 puan)

- A) Oda-yı B) Oda-da C) Oda-dan D) Oda-lı

S8. Cümlede ismin bir yerden ayrılma anlamını ifade eden eklerle **ayrılma hal ekleri** denir. Aşağıdaki isimlerden hangisi aldığı ekle ayrılma anlamı kazanmıştır? (5 Puan)

- A) Şehir-den B) Şehir-ler C) Şehir-i D) Şehir-de

S9. Aşağıdaki boşlukları cümleyi anlamlı hale getirecek şekilde uygun **hal ekleri** ile doldurunuz. (Her boşluk 2 puan)

- * Bilet... arkadaşına sen vereceksin.
* Zil çalar çalmaz kantin... gideceğim.
* Onu hafta sonu kütüphane... gördüm.
* Rüzgar şiddetini arttırınca çatı... kiremit parçaları düşmeye başladı.
* Yol... yarı çıkacağız.

S10. Bir nesnenin, varlığın kime veya neye ait olduğunu bildiren eklerle **iyelik (sahiplik) ekleri** denir. Örneğin: "Orhan'ın ceketi çok güzel." Cümlesinde ceket kelimesi -i eki almış ve ceketin Orhan'a ait olduğu anlamı ortaya çıkmıştır. Buna göre aşağıdaki cümlelerde altı çizili kelimelerden hangisi **iyelik eki almıştır?** (5 Puan)

- A) Ödevler hangi tarihte teslim edilecektir?
B) Komşumuzun hahısı antika bir halıymış.
C) Öğretmen tek tek sınıfları kontrol etti.
D) Leylekler bu sene ülkevi erken terk etti.

S11. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde iyelik eki **kullanılmamıştır?** (5 puan)

- A) Benim amcam inşaatlarda çalışır.
B) Annesi gözlüklü bir kadındı.
C) Elbisesini güzelce ütümüştüm.
D) Daha çayı demlememiştim.

S12. Aşağıdaki boşluklara **iyelik ekleri** getirerek cümleleri anlamlı olacak şekilde tamamlayınız. (Her boşluk 2 puan)

- * Babasının araba... kırmızı renklidir.
* Bilgisayar... yeniden kuracağım.
* Senin ayakkabı... ne kadar parlak görünüyor.
* Çocuklar... sizinkilerden yaşça büyük.
* Sizin ağaçlar... erken çiçek açmış.

S13. Aşağıdaki parçada bulunan boşluklara **uygun iyelik ekleri getirerek** parçayı anlamlı bir bütünlük olacak şekilde tamamlayınız. (Her boşluk 2 puan)

* Benim boyalar... izinsiz alıp sıra arkadaşının resmi... boyamış. Ders başlamadan durumu öğretmen... anlattım. Öğretmen... arkadaşımın boya... olmadığını ve onu hoş görmem gerektiğini söyledi.

Konularına Göre Puan Belirtme Tablosu					
	Çoktan Seçmeli	Puan	Boşluk Doldurmalı	Puan	Toplam Soru
Çokluk Ekleri	2 soru	5x2=10	2 soru	15x2=30	4 soru
Hal Ekleri	4 soru	5x4=20	1 soru	10	5 soru
İyelik Ekleri	2 soru	5x2=10	2 soru	10x2=20	4 Soru
Toplam → 100 puan					

Ek 2. DERS PLANI

Dersin Adı	Türkçe
Sınıf	6. sınıf
Temanın Adı	Birey ve Toplum
Metnin Adı	Finlandiya'dan
Süre	1 hafta

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	T.6.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır. T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır. T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur. T.6.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur. T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır. T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder. T.6.3.7. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder. T.6.3.16. Okuduklarını özetler. T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar. T.6.4.3. Hikâye edici metin yazar. T.6.4.11. Yazdıklarını paylaşır.
Ünite Kavramları ve Sembolleri / Davranış ve Örüntüsü	Birey, toplum, bireylerarası ilişkiler
Öğretme / Öğrenme Yöntem ve Teknikleri	Metin odaklı dil bilgisi öğretimi
Kullanılan Eğitim Teknolojileri / Araç, Gereçler ve Kaynakça	6. Sınıf Türkçe ders kitabı, Türkçe Sözlük, Akıllı tahta

Finlandiya'dan

Helsinki'yi dolaşıyoruz. Burası bir şehir değil; bir çiçek bahçesi... Evler, oteller, lokantalar, dükkanlar hep bir yeşil dekor içinde. Bahçeler, parklar eksik değil. Ağacların altında, yolların kenarında beyaz boyalı kanepeler, koltuklar var. Burada genç, yaşlı, çocuk, isteyen oturup dinleniyor; okuyor; güneşleniyor. Sokakların ortasındaki bahçeler içinde lokantalar var. Yemyeşilimsi ağaçların kenarında, kocaman bahçe şemsiyelerinin altına konmuş masalarda yemek yeniyor. Buralarda iş gören genç kızlar öyle şık, temiz; öyle terbiyeli ki, en iyi yetişmiş ev kızları da bu kadar olabilir. Onların taktıkları şık, pırlı pırlı keten önlükler bile insanı kendisine çekiyor.

Bu lokantalara, bahçelere bir genç kız kendi kendisine gelir; (...) yemeğini yer; kitabını, gazetesini açar, okur; hiçbir saygısız bakış onu rahatsız etmez. Sokaklarda polis göremedim. Ulusal terbiye, belli ki en yüksek basamağa varmış. Yollardaki parklardan birinin kenarında, bir akşam, boyası yepyeni iskemlesine oturmuş, on iki yaşlarında bir kundura boyacısı, iş bekliyor. Kısa pantolon giymiş, dizleri temiz, ayakbaşı boyalı... altın saçları, mine gözleri krem bir ışık altında daha çok parlıyor... bebekeşiyor. Baş elindeki kitaba eğilmiş!..

Gözlerime inanmadım; karşısına geçtim; şaşkın şaşkın baktım; ben ona baktım; o bana baktı; güldüm o da güldü; bir anda candan gültüştük... Kendi kendime sordum: Acaba numara yapmak için bu akşam burasını seçmeye özenmiş bir artist mi?..

Yollarda karşılaştığım genç kızları, genç mekteplilerin ağuşunda durdukları, yürüyüşlerine imrenerek, içimi çekerek baktım. Giyimleri kıvrak, temiz, gösterişsiz, yüzlerinde, dudaklarında bir boya lekesi yok. Annelerin boyanmadığı bu yerde genç kızlar elbet boyanmaz.

Kuaföre gittim; burada birşey gözüme çarptı; saçlarını çok temiz, kıvrak düzeltiren Fin kadınları tımlaklı koyu boyalar sümüyorlar; anlamam ki, burada, süsleneyeceğiz diye yaradılmış dışında bir şeyler yapmaya özenmiyorlar. Onlar, kadına büyük bir değer vermeyen bu gibi süslerden çoktan uzaklaşmışlar. Daha değerli yükselişlerin anlamına emişler...

(...)

Tramvaya bindik; biletçiler kadındı. Lâcivert kostümler giyinmişler, başlarında kasketleri var. Bunlar da terbiyeli birer ev kızı. Ellerine, tımlaklarına gözüm ilişti; tertemiz, en küçük bir kir, leke yok. Biletleri alırken tiksindim; iğrenmedim. Yolcularla ne boş yere konuşmaları, ne de gevezelik etmeleri var.

Tramvay bizi uzak yollardan dolaştırdı; Helsinki'nin arka, geri yerlerinden geçtik. Oraları da düzgün, temiz... Az derin, kayalık bir suyun üzerine kurulmuş uzun, tahta köprüden geçerek bir adaya çıktık. Yeşil, taze dallardan henüz dinnmiş bir yağmurun son damlaları serpiyor. Dört yanda uzayıp giden ağaçlık yolların bitiminde beyazlar giyinmiş gençler görünüyor. Bahçelerden dağılan kuş sesleri adaya bir musiki rüyası yaşıyor. En yüksek bir yapı zevkiyle kurulmuş köşkenin balkonlarından renk renk çiçekler uzanmış. Çiçek, toprak kokusundan, renkten ve sestense başım döndü; şirin, güzelliğin en gerçek ülkesine varmış gibi, ürperdim. Ruhum, sanki göklerden boşalan temiz bir suyla yıkandı; bu toprak göğsünde yaşayan herkesin toprağı bu yollar, bu parklar, her Finlinin kendi yolu, kendi bahçesi... Adayı en kimsesiz köşelerine, kıyılarna kadar gezdik, dolaştık; aransa, yerlere atılmış bir çöp, bir kâğıt parçası, bir meyve kabuğu buluruz.

Medeni terbiyenin, bedii duygunun en yükseğine çıkmış olan kardeş Finlerin inceliği karşısında kalbim çarptı....

Yeniden serpilmeye başlayan yağmur damlaları; bu ince insanlara ince ve gizli bir şeyler anlatan kuş sesleri arasında başımız döne döne adayı bıraktık...

Şüküfe Nihal BAŞAR, *Finlandiya*
(Kültürcü)

Metin Odaklı Dil Bilgisi Öğretimi Etkinlikleri

Dikkat Çekme:

Öğretmenin, "Çocuklar, bir yazın yurt içinde ve yurt dışında yaptığı gezilerde gördükleri yerlerin ilgi çeken taraflarını yalın ve samimi bir anlatımla yansıttığı yazılara gezi yazısı denir. Yaşanılan mekânın dışına çıkma, merak edilen yerleri göme isteği insanın doğasında vardır. Gezi yazıları işte böyle bir merak ürünüdür. Siz gezi yazısı okumayı sever misiniz?" diyerek derse başlaması. Ardından tüm öğrencilerin görebileceği şekilde aşağıdaki fotoğrafları akıllı tahtadan göstererek "Gezinizde, bu fotoğraflarda gördüklerinizle karşılaştıysanız bu şehri nasıl betimlersiniz? Bu fotoğraflardaki gibi doğayla iç içe olan bir yerde yaşayan bireylerin ve toplumun yaklaşımları nasıl olabilir?" şeklinde sorular sorar.

Tartışmadan sonra öğretmen, bu fotoğrafları ait olduğu ülkeyi (Finlandiya) haritadan gösterir; her memleketin kendine özgü coğrafi, ekonomik ve toplumsal niteliklere sahip olduğunu belirtir.

Güdüleme:

Öğretmen, fotoğraflarda gördükleri güzelliklerin eğitimi ve bilinçli insanlar tarafından korunduğunu, bu derste de birey ve toplum arasında nasıl bir etkileşimin olduğunu, eğitimi ve bilinçli bir yaklaşımın doğal çevreyi ve toplumsal düzeni nasıl etkileyeceğini öğreneceklerini belirtir.

Gözden Geçirme:

Öğretmen bu dersin sonunda Finlandiya hakkında bilgi sahibi olacakları, birey ve toplum ilişkilerinin yaşanılan çevreyi nasıl etkileyeceğini öğreneceklerini, bu örnek üzerinden Türkiye'de birey ve toplum ilişkisini tartışabileceklerini söyler.

Derse Geçiş:

Öğretmenin "Gezi yazısına örnek oluşturması ve az önce bahsettiğimiz kazanımları edinebilmek için Şüküfe Nihal BAŞAR'ın Finlandiya adlı gezi yazısını okuyarak bu metni değerlendirmeye başlayacağız demesi.

C. Geliştirme Bölümü

1. Metnin sessiz olarak uygun bir biçimde öğrencilere okutulması.
2. Öğretmenin, metni akıcı bir şekilde sesli olarak okuması.
3. Metnin, 4 öğrenciye sesli olarak okutulması ve (varsa) okuma hatalarının düzeltilmesi.

Sorular-Yanıtlar

1- Metinde geçen aşağıdaki ifadelerden ne anlatılmak isteniyor?

Helsinki'yi dolaşıyoruz. Burası bir şehir değil; bir çiçek bahçesi... Evler, oteller, lokantalar, dükkânlar hep bir yeşil dekor içinde.

Cevap: Yazar, şehri bir çiçek bahçesine benzeterek insan müdahalesi ile doğanın tahrip edilmediğini aksine doğayla uyumlu bir şehir hayatının oluşturulduğunu anlatmak istemektedir.

2- Yazar, metinde şehrin fiziksel niteliklerinden hangisine dikkat çekiyor?

Cevap: Yazar, şehrin doğayla iç içe tasarlanmış mekânlarla dolu olduğunu, ağaçların, bahçelerin ve parkların yaşam alanları içinde göz doldurduğunu ifade etmektedir.

3- Yazar, bu şehirde yaşayan insanları nasıl betimliyor? Metinden birer örnek veriniz.

Cevap: Buralarda iş gören genç kızlar öyle şık, temiz; öyle terbiyeli ki, en iyi yetişmiş ev kızları da bu kadar olabilir. Önlerine taktıkları şık, pırl pırl keten önlükler bile insanı kendisine çekiyor.

4- Yazar, bu şehirde yaşayan insanların hangi davranışlarına şaşırıyor?

Cevap: On iki yaşındaki gencin ayakkabı boyacılığı yaptığı sıradaki temizliğine, masumluğuna ve kitap okuyuşuna şaşırıyor.

5- Bu metinden hareketle bireylerin ve toplumların yaşadıkları çevreyle nasıl bir ilişki olduğu söylenebilir?

Cevap: Çevreye özen göstermek, doğayı koruyarak şehri planlamak, birey ve toplumların yaklaşımlarının bir ürünüdür. İnsanların birbirleriyle olan ilişkileri saygı ve anlayışa göre biçimlendiğinde bu durum, onların çevrelerine de yansımaktadır.

6- Bilinçli ve çevresine duyarlı kişilerin insanlarla ve toplumla ilişkisi sizce nasıl olabilir?

Cevap: Bilinçli bireyler, insanlarla saygı ve anlayışa bağlı bir iletişim yolu kurar. Çevresini temiz tutmaya, davranışlarının başkalarını rahatsız etmemesine özen gösterir. Böylelikle birey ile toplum ilişkisi olumlu bir nitelik kazanır.

7- Metinden hareketle gezi yazılarının özelliklerini açıklayınız.

Cevap: Gezi yazılarının başanlı olması için öncelikle iyi bir gözlemci olunmalıdır. Gezi yazısını ilginç ve okunabilir kılan sadece verdiği bilgiler değildir. Gezi yazarı, okurun gezme ve görme arzusunu karşılarken bir yandan da akıcı, özenli üslubuyla okuru eğlendirir, yaşamına renk ve çeşni katar. Dilin renkli ve canlı bir şekilde işlenmesi okurun gözünde o bölgeyi bizzat görmüş ve gezmiş hissiyatını kazandırır.

Ara Özet:

Çocuklar, bu derste metnin anlaşılmasına dönük çalışmalar yaptık. Yazan Finlandiya hakkında söylediklerini, kullandığı imgelerin ne anlama gelebileceğini, metnin sizde oluşturduğu düşünce ve duygulan ve metnin konusunu tartıştık.

Ara Geçiş:

"Şimdi incelemiş olduğumuz metinde geçen bazı cümlelere dikkat edeceğiz ve cümlelerde geçen anlamları sözcük anlamlarıyla ilişkilendireceğiz.

Sorular-Yanıtlar

1- Aşağıdaki cümlelere göre yolcu, tramvayla tek bir yol hattından mı seyahat etmiştir? Doğru anlama yönlendiren kelimeyi işaretleyerek açıklayınız.

Tramvay bizi uzak yollardan dolaştırdı.

Cevap: yollardan

Tramvay, yazarı birden fazla yoldan dolaştırmıştır.

2- Aşağıdaki cümlede, bahçelerden dağılan tek bir kuş sesinden mi bahsedilmektedir? Doğru anlama yönlendiren kelimeyi işaretleyerek açıklayınız.

Bahçelerden dağılan kuş sesleri adaya bir musiki rüyası yaşıyor.

Cevap: Cümlede bahçelerden dağılan birden fazla kuş sesinden bahsedilmektedir.

3- "Çiçek toprak kokusundan, renkten ve sestən başım döndü." cümlesinde geçen altı çizili kelimeleri birden fazla nesne anlamı katacak şekilde değiştirerek yeniden yazınız.

Cevap: Çiçekler, toprak kokulan, renkler ve seslerden başım döndü.

4- Parçada geçen "Ellerine, tımkalarına gözüm ilişti." cümlesinde altı çizili kelimeleri birden fazla nesne almadığını gösteren tek varlıklı şekliyle tekrar yazınız.

Cevap: Eline, tımağına gözüm ilişti.

5- Daha önce cevapladığınız sorulardan (7, 8, 9, 10. sorular) hareketle bir nesnenin tek bir varlık olmadığını gösteren yapılar nelerdir?

Cevap: -lar, -ler ekleri bir nesnenin tek bir varlık olmadığını gösteren yapılardır.

Ara Özet:

Çocuklar, incelemiş olduğumuz metindeki cümlelerde sözcük ve sözcük gruplarının tek nesneli ve çok nesneli yapılara nasıl kavuştuğunu öğrendik. Sözcük ve sözcük gruplarının birden fazla nesne olduğunu gösteren yapılar çoğul / çokluk eki olarak adlandırılır. Kelimelerin son hecesinde kalın ünlü olması durumunda -lar eki; ince ünlü olması durumunda -ler eki kelimeye eklenir.

D- Sonuç Bölümü

Çocuklar, bu eğitim durumunda incelemiş olduğumuz gezi yazısını anlamaya dönük çalışmalar yaptık. Bu metin aracılığıyla birey, toplum ve çevre etkileşimini öğrendik. Kimi sözcüklerin birden fazla nesne alma durumunu çoğul eki ile kazandığını öğrendik.

Tekrar Güdüleme:

Metin anlama ve dil bilgisi çalışmalarda başanlı olan öğrencilerin sözlü olarak ödüllendirilmesi veya yüksek bir sözlü notu verilmesi.

Kapanış:

Öğretmen "Çocuklar bu hafta dersimizde Şüküfe Nihal BAŞAR'ın gezi yazısını okuduk. Buradan yola çıkarak gezi yazılarının özelliklerini ve anlatım biçiminin nasıl olması gerektiğini öğrendik. Bunun yanı sıra duygu ve düşüncelerimizi basmakalıp yargularla değil, daha yaratıcı bir dille anlatabileceğimizi, dilin işlevini kullanarak yazılanları okuyuculara nasıl daha iyi bir şekilde yansıtalacağımızı bir örneğini gördük.

Anlatımlarımızda, birden fazla nesneyi ifade etmek için çoğul eklerinden faydalanabileceğimizi ve bunları nasıl kullanacağımızı öğrendik." demesi.

DEĞERLENDİRME

1. Bir metnin gezi yazısı türünde olduğunu nasıl anlarsınız? Bu yazıların ne gibi özellikleri vardır belirtiniz.

2. Aşağıdaki metinde çoğul eki almış kelimelerin altlarını çizelim.

Adına kitaplar yazılan, şiiirler söylenen, filmler çekilen şehir. Sinesine milyonlarca insanı çekerek besleyen büyüten, bunları yaparken de gocunmayan şehir İstanbul. Neler söylesem az İstanbul için. Kimileri için Dünya'nın en güzel şehri kimileri içinse Dünya'nın orta noktası, İnanıyorsanız gel de ölç!

İstanbul için taşı toprağı altın derterdi de inanmazdım. Her gidişimde farklı bir yönünü görerek hayret ediyorsunuz bu şehrin. Her seferinde size farklı bir yönünü gösteriyor çünkü. Boğazi, Kız Kulesi, Galata Kulesi, tarihi yerleri derken kendimizi Binbir Gece Masalları'nda buluyoruz... Nereye bakarsanız bakın adeta orası sizi kendine çağırıyor.

İstanbul'a gitmeden önce yapılması gereken en önemli şey tarihini araştırmak olacaktır. Gittiğiniz yerleri bilerek gitmek her şeyi daha anlamlı kılıyor.

<https://samedoztaylan.wordpress.com/tag/istanbul-gezi-yazisi/>

Ek 3. DERS PLANI

Dersin Adı	Türkçe
Sınıf	6. sınıf
Temanın Adı	Birey ve Toplum
Metnin Adı	Ak Sakallı Bilge Dede
Süre	2 hafta

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	T.6.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır. T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır. T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur. T.6.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur. T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır. T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder. T.6.3.7. Çekim eklerinin işlevlerini ayırır eder. T.6.3.16. Okuduklarını özetler. T.6.3.17. Metninle ilgili soruları cevaplar. T.6.4.3. Hikâye edici metin yazar. T.6.4.11. Yazdıklarını paylaşır.
Ünite Kavramları ve Sembolleri / Davranış ve Örtüsü	Birey, toplum, bireylerarası ilişkiler
Öğretme / Öğrenme Yöntem ve Teknikleri	Metin odaklı dil bilgisi öğretimi
Kullanılan Eğitim Teknolojileri / Araç, Gereçler ve Kaynakça	6. Sınıf Türkçe ders kitabı, Türkçe Sözlük, Akıllı tahta

AK SAKALLI BİLGE DEDE

Yoksul kadınla genç bir oğlu varmış. Bunlar, kulübeye benzeyen evlerinde birlikte yaşıyorlarmış. Bu yoksul ailenin bir de varlığı komşuların varmış. Varsıl komşu varlığıyla kibirli, komşularının yoksulluğu ile alay edermiş. Onları kendisine hizmet edecek, eğlendirecek basit insanlar olarak görürmüş. Soğuk bir kış günü delikanlıya bir öneride bulunmuş:

— Sende kırk para yok. Bende ise istemediğin kadar para var. Paraya çok gereksinim duyduğunuzu biliyorum. Benim canımsa biraz eğlenmek istiyor. Eğer dediğimi yaparsan sana çok para veririm.

Yoksul genç sevinmiş bu öneriye:

— Ne yapmanı istiyorsun, demiş.

Adam:

— Eğer şu göle girer ve sabaha kadar orada kalırsan sana tam yüz altın veririm.

Yoksul genç; "Biraz üşürüm ama sonunda yüz altın sahibi olurum, Annem de rahat eder, ben de." diye düşünmüş. Havanın ayazına, gölün dondurucu soğuğuna aldırmamış, titreye titreye göle girmiş.

Annesi, gün boyu oğlunu evde boşuna beklemiş. Hava karanınca iyice meraklanmış. Eline bir meşale alıp onu aramaya başlamış. Göl kıyısına gitmiş.

Bir de bakmış ki oğlu gölün ortasında öylece duruyor.

— Ne oldu oğlum, demiş. Niçin gölde bekliyorsun?

Çocuk olanları anlatmış annesine.

Kadının gönlü, bu işe pek razı olmamış. Ama iş isten geçmişmiş. Sabaha zaten az bir zaman kalmışmış. "Yedi sekiz saat nedir ki tez gelir geçer. Yüz altını al, biraz rahatlan." diye düşünmüş. Oğlunu gölde bırakıp eve dönmüş.

Delikanlı sabaha kadar dona titreye gölde kalmış. Sabah olunca gölden çıkmış, komşusunun evine gitmiş.

— Ağam, demiş. Sabaha kadar gölde durdum. Şimdi yüz altınımı istiyorum.

Komşusu kötü niyetli birmiş. Amacı çocukla alay etmekmiş.

— Gölde hiç çıkmadın mı? Hiç ısınmadın mı?

— Çıkmadım, demiş genç. Hiç ısınmadım.

— Kimse gelmedi mi yanına?

— Annem geldi. Eve zamanında gitmeyince merak etmiş, elinde meşaleyle beni aramaya çıkmış. Gölün kıyısına kadar geldi, gitti.

Adam aradığı bahaneyi bulmuş.

— Ne parası be, demiş. Hem annenim elindeki meşaleyle ısın hem de iddiaı kazandığını söyle. Çocuk mu kandırıyorsun sen?

Hak ettiği parayı alamamak, üstelik aptal yerine konmak delikanlının çok zoruna gitmiş. Ağlamaklı olmuş. Kentte herkesin saygı duyduğu, akıllı danıştığı ak sakallı bir bilge varmış. Genç onun yanına gitmiş. Varsıl komşusuyla girdiği iddiaı anlatmış. Sabaha kadar buz gibi suyun içinde beklediğini söylemiş. Sonuçta iddiaı kazandığını ama komşusunun parasını vermediğinden yakınmış.

Ak Sakallı Bilge Dede:

— Kentimizin dürüst bir yargıcı var. O çok adaletli bisidir. Tüyü bitmemiş yetimin bile hakkını gözetir. Git, derdini ona anlat. O senin hakkını koruyacak, parası almanı sağlayacaktır, demiş.

Delikanlı, doğruca yargıcın yanına gitmiş. Komşusuyla arasındaki iddiaı ona da anlatmış. Gece boyu gölde kalmasına karşın komşusunun sözünde durmadığını, parasını vermediğini söylemiş.

Yargıç, hemen komşusunu çağırtmış.

— Bu delikanlının parasını niçin vermiyorsun, diye sormuş.

Varsıl komşu, kendini şöyle savunmuş:

— Efendim, demiş. İddiaı o değil ben kazandım. Evet, sabaha kadar gölde durdu ama annesi onu meşaleyle ısıttı.

Yargıç, her ikisini de dinledikten sonra varsıl komşuyu haklı bulmuş. Çocuk boynunu büyük bir durumda eve dönmüş.

Ertesi gün yine ak sakallı bilgenin yanına gitmiş:

— Yargıç beni değil komşumu haklı buldu, demiş.

Ak Sakallı Bilge, sakalını kaşmış, biraz düşündükten sonra:

— Sen hiç üzülme yavrum, demiş. Yanın akşam bize gel, paranı alacaksın.

Bilge, evinde bir şölen vereceğini duyumuş. Varlığı komşuyu, yargıcı ve kentin ileri gelenlerini buyur etmiş.

Et yemekleri için birkaç kuzu kestirmiş. Pilav için kazanlar dolusu pirinç ayıklanmış. Börek için tekneler dolusu hamur yoğurtmuş. Salata için marullar, soğanlar toplanmış. Avlunun bir köşesine, kocaman bir ocak kurup ateş yakmış. Kuzu etlerini, pilavlık piriçleri kazanlara doldurup avlunun diğer ucuna yerleştirmiş.

Akşama doğru çağrılanlar gelmişler. Minderlere oturup söyleşiye dalmışlar. Ak Sakallı'nın bilgeliğinden, konukseverliğinden söz etmişler. Söyleşi koyulaşmaya, karnları da zil çalmaya başlamış. Bir beklemişler, iki beklemişler, ne yemek getiren var ne bir yudum su veren.

Yargıç dayanamamış, sommuş:

— Bre Ak Sakallı, yemekler daha pişmedi mi?

— Pişiyor, pişiyor, demiş Ak Sakallı. Az sabredin.

Bir süre daha beklemişler. Ama yine ne tabak görünmüş ortaklıkta ne kaşık.

Yargıç dayanamamış, yanına birkaç kişiyi alarak avluva çıkmış. Bir de bakmış ki ateş bir yerde, ateşin üstünde olması gereken kazanlar bir başka yerde.

— Bre Ak Sakallı, böyle yemek pişer mi?

— Pişer, demiş bilge. Kazanlar orada, ateş burada. Eninde sonunda bu kazanlar ısırır, kazanların içindekiler pişer. Yalnız biraz sabırlı olmak gerekir.

Yargıç kızmış:

— Senin bu yaptığın ak sakalına, bilge kişiliğine yakışır mı? Sen bizimle alay mı ediyorsun?

— Ne haddimize, demiş ak sakallı bilge kişi. Gölün kıyısındaki meşale, gölün ortasındaki delikanlıyı nasıl ısıttıysa bu köşedeki ateş de o köşedeki kazanı kaynatır.

Yargıç, bunun bir ders olduğunu anlamış. Verdiği kararın yanlışlığını bilincine varmış.

Varlığı komşuya buyurmuş:

— Çocuğün hakkını yemeyelim, demiş. İddiaı kazanan delikanlıdır. Hemen hakkı olan yüz altını veresin.

Delikanlı Ak Sakallı Bilge'nin verdiği ders sayesinde yüz altınını kavuşmuş. Ak Sakallı Bilge Dede'ye teşekkür edip anasının yanına gitmiş.

Eren KAÇMAZ, Eğlendiren-Öğreten Masallar

1. Dikkat Çekme:

Öğretmenin "Çocuklar, tahtadaki görsellerde ilk dikkatinizi çeken kelimeler nelerdir? Bu kelimeler size hangi anlatı geleneğini hatırlatmaktadır? Sorularını sorarak derse başlaması. Gelen yanıtlardan sonra öğrencilere "Masallarda söylenen tekerlemelere örnekler verebilir misiniz? Masal dinlemeyi ve okumayı sever misiniz?" sorularını yönelmesi.

Öğretmenin çocuklara hangi masalları bildiklerini ve günlük yaşamlarında yeni geldiğinde masal anlatıp anlatmadıklarını sorması. İstediği olanlara bildikleri masalları anlattırması ve böylece öğrencilerin dikkatini masal türüne çekmesi.

2. Güdüleme:

Öğretmenin "Bu haftaki derslerde, toplumun kültürel belleğinin önemli bir türünü olan masallar aracılığıyla birey ve toplum ilişkisini değerlendirebileceklerini; masal türünde önemli eserleri ve derlemeleri olan yazarları tanıyacaklarını; masal türünü bilmenin ve yeni geldiğinde kullanmanın günlük yaşamdaki önemini görececeklerini" söylemesi.

3. Gözden Geçirme:

Öğretmenin "Masalları birey ve toplum yaşamındaki kültürel mesajların bir habercisi olduğunu öğreneceklerini; masalda kimi sözcüklerin anlam özelliklerine odaklanacaklarını ve dili daha bilinçli kullanabileceklerini" söylemesi.

4. Geçiş:

Öğretmenin, aşağıdaki resmi göstererek resimdeki karakterlerin okuyacakları masaldaki olaylarla ilgili olduğunu ve bu görsellerden yola çıkarak masaldaki olayı tahmin etmelerini istemesi. Yanıtlardan sonra "Kitabınızda 45. sayfada yer alan metni okuyarak değerlendirmeye başlayacağız." demesi.

C. Geliştirme Bölümü:

1. Metnin sessiz bir şekilde tahmin etme stratejisini kullanarak öğrencilere okutulması.
2. Öğretmenin öğrencilerin dinleme ilkelerine uyarak dinlemelerini istemesi.
3. Öğretmenin, masal kurallarına uygun biçimde okuması.
4. Masalın 10 öğrenciye rol paylaşımı yapılarak sesli olarak okutulması.
5. Öğretmenin, öğrencilerin okuma hatalarını (varsa) düzeltmesi.
6. Masal okunduktan sonra, öğrencilerden masalda geçen sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını metnin bağlamından çıkarmalarını istemesi.
7. Öğretmenin, öğrencilere "Çocuklar, şimdi size masalın duyguyu ve düşünce yapısıyla ilgili sorular yönelteceğim. Beni dikkatlice dinleyiniz, sorular iyice anladıktan sonra yanıtlayacağız." demesi.

Sorular-Yanıtlar

1. Masalda geçen "Varsıl komşu varlığıyla kibirlenir" ifadesi ile ne anlatılmaktadır? "Varsıl" ve "Kibirlenmek" ne demektir? "Varsıl ile yoksul kelimeleri arasında nasıl bir anlam ilişkisi vardır? "Komşularının yoksulluğu ile alay edemiş. Onları basit insanlar olarak görmüş." cümlelerinden ne anlıyorsunuz? Buna benzer yaklaşımları bireyler arasındaki iletişimi nasıl etkileyeceğini düşünüyorsunuz?

Cevap: Varsıl, zengin; kibirlenmek, kendini üstün görmek, büyükmek demektir. Varsıl; parası, malı çok olan, zengin demektir. Yoksul kelimesinin karşıtıdır.

Bu cümlelerde, insanların maddi olanaklarına göre değerlendirilmesi ve insanların maddi koşullarına göre değer verilmesi anlatılmaktadır. Cümlede; "Yoksul bireylerin durumlarıyla eğlenmek ve onlara değer vermeyen" anlatılmaktadır. Buna benzer tutumlar, toplum içinde ayrılmayı ve bireyler arasında kin, nefret gibi istenmeyen duyguların oluşmasına neden olur.

2. Masalda geçen "Kadının gönlü, bu işe pek razı olmaması." cümlesinde "gönlü razı olmamak" deyişimiyle ne anlatılmak istenmiştir? Siz bu ifadeyi günlük yaşantınızda kullanırsanız?

Cevap: İstememek

3. "Eğer şu göle girer ve sabaha kadar orada kalırsan sana tam yüz altın veririm." önerisinin gerçek yaşamda uygulanması sizce mantıklı mı? Böyle bir iddiaya kalkışan birinin durumu sizce ne olabilir?

Cevap: Böyle bir iddiaya kalkışmak mantıklı değildir. Böyle bir durumda kişinin hayatı riske, tehlikeye girebilir. Masal türünde olan metinlerde akla ve gerçekliğe ait olaylar büyük ölçüde yaşanmaz.

4. Metinde geçen "Ağlamaklı olmuş" sözünden ne anlıyorsunuz? "Ağlamaklı olmak" ne demektir?

Cevap: Ağlar gibi olan, üzüntülü, ağlak, ağlamalı, ağlamsı:

5. "akal danışmak" deyiminden ne anlıyorsunuz?

Cevap: bir konuda birinin görüşünü somak

6. "Tüyü bitmemiş yetimin bile hakkını gözetir." cümlesinde ne anlatılmaktadır. Tüyü bitmemiş yetimin hakkı olmak deyimini daha önce duymuş muydunuz? Sizce masalda bu ifadeler ile ne anlatılmak istenmiştir?

Cevap: Daha doğmamış kişilerin bile hakkına saygılı olunması gerektiğini ifade etmek için kullanılan, özellikle kamu mallarındaki kul hakkına dikkat çeken bir deyimdir.

7. Zengin komşu, genç delikanlıya 100 altın vermeye söz vermiş. Zengin komşu, genç delikanlıya 100 altın vermeye söz vermiş. Zengin komşu, genç delikanlıya 100 altın vermeye söz vermiş.

Cevap: Annesinin meşaleyle göldeki delikanlıyı ısıttığını söylüyor.

8. Yargıcın, zengin komşuyu haklı bulmasının nedeni ne olabilir?

Cevap: Yargıç, zengin komşunun varlığından etkilenerek adaletsiz bir şekilde karar vermiş olabilir.

9. Ak sakallı bilge dede, yargıca ve zengin adama nasıl bir ders veriyor?

Cevap: Kazanda bulunan yemekleri ateşten uzakta bir yerde tutarak uzaktaki ateşin yemekleri ısıtıp pişirebileceğini söyleyerek yargıca ve zengin komşuya ders veriyor.

Ara Özet:

Öğretmenin "Çocuklar bu derste, Ak Sakallı Bilge Dede masalını okuduk ve üzerinde anlama-anlatma çalışmaları yaptık. Gördüğümüz gibi masallar hem eğlenceli vakit geçirmemizi sağlayan hem de ders verici nitelikteki mesajlarıyla okuyanlara öğretici olan bir metin türüdür. Sizler de Eflatun Cem Güney ile Pertev Naili Boratav'ın masal kitaplarını okuyarak zamanınızı etkili bir şekilde kullanabilirsiniz." demesi ve kitapları tanıması.

Ara Geçiş:

Öğretmenin, "Çocuklar, şimdi incelemiş olduğumuz metinde yer alan kimi sözcükler üzerinde duracağız." demesi ve tahtaya metni yansıtması.

Öğretmen, tahtaya aşağıdaki iki cümleyi işaretleyerek öğrencilerin cümleleri okumasını istemesi.

Et yemekleri için birkaç kuzu kestirmiş.

Börek için tekneler dolusu hamur yoğurtmuş.

"Çocuklar tahtada gördüğünüz cümleleri dikkatlice okuyalım ve cümleye ne sorusunu yönelteлим. Bilge dede et yemekleri için ne kestirmiş? Börek için ne yoğurtmuş? Alınan yanıtlardan sonra "Çocuklar, kuzu ve hamur kelimelerine odaklanalım. Bu kelimeler, isim mi, bu isimler cümle içinde herhangi bir değişikliğe uğramış mı?" demesi. Alınan yanıtlardan sonra isimlerin hiçbir çekim eki almamış hâlinin ismin yalnız hâli olduğunu belirtmesi.

Et yemekleri için birkaç kuzu kestirmiş. Kuzu yalnız hâlde

Börek için tekneler dolusu hamur yoğurtmuş. Hamur yalnız hâlde

Öğretmenin cümlelerde kuzu ve hamur kelimeleri gibi çekim eki almayan isimleri bulmasını istemesi ve öğrencilere bu kelimelerin cümle içindeki işlevini tartışmasını istemesi.

Varlıklı komşuyu, yargıçı ve kentin ileri gelenlerini buyur etmiş.

Öğretmenin, "Şimdi tahtada gördüğünüz cümlelere odaklanalım." demesi ve "Çocuklar "Varlıklı komşuyu, yargıçı ve kentin ileri gelenlerini buyur etmiş." cümlesine göre, bilge dedekimlere davet etmiş? Tüm komşuları mı? Şehirde görev yapan tüm yargıçları mı?" sorusunu sorarak öğrencilerin cümleye "neyi ve kimi" sorularına yanıt olarak ismin belirtme hâlini bulmasını sağlama. Böylelikle cümlede geçen işaretli eklerin cümleye kattığı belirtme durumunu açıklamaları.

İsim

Komşu komşu-y-u i hâli

Yargıç yargıç-ı hâli

"Cümlede, geçen komşuyu, yargıçkelimelerine baktığımızda bunların isim olduğunu görüyoruz ve bu isimler sahip olunan tüm komşuları, tüm yargıçları ve tüm kişileri değil belirli kişileri belirtmektedir. Bu nedenle belirli varlıklardan bahsetmek istiyorsak isimlere belirtme, yani i hâli eklerini getirmeliyiz." demesi.

Çocuk boynu bükük bir durumda eve dönmüş.

Yargıç dayanamamış, yanına birkaç kişi alarak avluya çıkmış.

Öğretmen yukarıdaki cümleleri tahtaya yansıtarak "Çocuklar, şimdi bu cümleleri dikkatlice okuyalım. İlk cümlede çocuk nereye dönmüş? Peki yargıç yanına aldığı kişilerle nereye çıkmış? sorularını yönelterek öğrencilerin yanıtlamasını istemesi. Alınan yanıtlardan sonra öğretmenin, cümleye nereye, kime sorularını sorarak isme gelen +A/(+y)A eki ile ismin kendisinde bulunduğunu bildiren duruma yönelme/yaklaşma hâli eki dendiğini belirtmesi.

İsim

Ev ev-e yönelme hâli

Avlu avlu-ya yönelme hâli

Sabaha kadar gölde durdum.

Sende kırk para yok.

Bilge, evinde bir şölen vereceğini duymuş.

Öğretmen, yukarıdaki cümleleri tahtaya yansıtarak "Bu cümleleri dikkatlice okuyalım. "Genç delikanlı sabaha kadar nerede dümüş? Kimde para yok? Bilge dede nerede şölen verecekti?" sorularını yönelmesi.

Alınan yanıtlardan sonra öğretmenin, cümleye nerede, kimde sorularını sorarak isme gelen +dA eki ile ismin kendisinde bulunduğunu bildiren duruma bulunma hâli eki dendiğini belirtmesi.

Göl göl-de bulunma hâli

Sen sen-de bulunma hâli

Ev ev-in-de bulunma hâli

Sabah olunca gölden çıkmış.

Öğretmenin, "Çocuklar, metinde geçen bu cümleyi dikkatlice okuyalım. Genç delikanlı, sabah olunca nereden çıkmış?" sorusunu yönelterek ismin bir yerden ayrılmaya durumunu yansıttığını sezdirmesi. Öğretmenin, cümleye nerede, kimde sorularını sorarak isme gelen +dAn eki ile ismin kendisinden ayrıldığını bildiren duruma ayrılmaya uzaklaşma hâli eki dendiğini belirtmesi.

Göl göl-den ayrılmaya

Ara Özet:

Öğretmen "Çocuklar bu örneklerde isimlerin başka bir kelimeyle ilgi kurmak için ismin yalnız olarak veya ek alarak bulunduğu durumu yani isim hâlini gördük. İsmi hâlleri ismin diğer kelimelerle münasebeti sırasında içinde bulunduğu durumlarıdır. Bu ekler, isim isimlere, edatlara ve bilhassa fiillere bağlayarak birçok ilişki kurar. Örneklerde gördüğümüz gibi isimlerin ifade ettikleri durumlara göre yalnız hâl, belirtme hâli, yaklaşma-yönelme hâli, bulunma hâli, uzaklaşma-ayrılma hâli vardır.

Değerlendirme

YOLCU İLE YILAN

Bir kişi seyahate çıkmış. Yolda gidiyormuş, yorulmuş... Şöyle bir kara ağacın dibine uzanmış: "Biraz surda dinleneyim." demiş. Kara ağaçta da bir yılan... Ağacın altında adam ateş yakmış, alevler ağacı sammış. Ağaç yanmakta. Yılan yukarıda çıyıyor. Zavallı yılan yanacak ateşte. "Şunu kalkayım, kurtarayım." demiş adam. Kalkmış, yılanı kurtarmış ateşten. Bu sefer yılan gelmiş karşısına:

— Ey insanoğlu, ben seni sokacağım.

— Yahu, niye sokacaksın? Ben seni ateşten kurtardım ya.

— Yok, sokacağım... Kurtamasaydın.

— Ey, mademki öyle, gideriz, üç yere danışın, üçü de "sok" diye fetva verirse sen o vakit sok beni.

Kalkıyorlar, yola düşüyorlar. Giderken bir öküz görüyorlar. Adam diyor ki:

— Ey öküz baba! Bu yılan ateşte yanıyordu, onu kurtardım. Bu sefer beni sokmak istiyor. Ben buna iyilik yaptım. Bu beni sokar mı? Sokmaz mı?

— Sokar, diyor öküz. İnsanoğluna iyilik mi yarar? Bana bütün çiftini sürdürür sürdürür, ihtiyarladığım zaman götürür, kasaba verir, kestirir, insanoğluna iyilik yaramaz.

Ha, tamam, diyor yılan.

Biraz daha giderken yolları bir ırmağın kıyısına ulaşıyor. Diyorlar ki: "Şu ırmağa da soralım, bakalım."

— Ya mübarek ırmağ, diyor adam. Bu yılan ateşte yanıyordu, ben bunu kurtardım. Şimdi beni sokmak istiyor. E, bu beni sokmalı mı? Sokmamak mı?

— Tabii sokmalı, diyor ırmağ. İnsanoğluna iyilik yaramaz. Sebep? Çamaşırını, her şeyini bende temizler, kendi de bende yıkandığı, benim suyumu içtiği hâlde, elini yüzünü yıkar da bir de yüzüme doğru tükürür.

— Tamam, diyor yılan.

Giderken bir tilkiye rast geliyorlar, ona sesleniyorlar.

— E dur bakalım tilki baba!

— Bu yılan, diyor adam, ağaçta yanıyordu, ben bunu kurtardım. Şimdi beni sokmak istiyor. Bu beni sokar mı? Sokmaz mı?

Tilki bir işaret ediyor gizliden adama, "Bize var mı bir şey?" demek istercesine. Adam göz kırıyor 'evet' der gibi. Tilki:

"Sokamaz." diyor.

— Tamam! Son cevap sokamaz olduğu için beni sokamazsın, diyor insanoğlu. Yılan bırakıp gidiyor.

O zaman tilki adama soruyor:

— Arkadaş, bana ne getireceksin sen?

— Sana ben kırk tavukla kırk horoz getireceğim.

— Peki, nereye getireceksin onları?

— Yani, falan yerde geniş bir tarla var, ıssız bir yer, git oraya. Sen orda beni bekle.

Adam kırk taze koyu çuvalın içine, ertesi gün bunları suttuğu gibi hadi bakalım tilkinin beklediği yere. Tilki de "kırk tavukla kırk horoz gelecek" diye sevinmekte. Adam gelince diyor ki:

— Arkadaş, ben getirdim tavukları. Birer birer mi çıkarayım çuvaldan, yoksa hepsini mi dökeyim? Tilki:

— Of, diyor, pek keyfim geldi. Dök, dök hepsini birden. Ben onların dağılanını sakalımı sallaya sallaya toplam bir yere. Adam o zaman: “Al Allah kulumu, zapt et delini!” diyor da çuvalın ağzını açıyor, bir döküyor. Kırk tazi çıkıp da Tilkiyi görüverince saldıyorlar üstüne. Tilki fırlamış, kaçmış, güç bela kurtulmuş tazıların ellerinden. Yüksek bir taşın başına çıkmış da: İnsanoğluna iyilik mi yarar? “Sokak” desem olmaz mıydı? Ben tavuktan da vazgeçtim, şu beni koştuğu eziyete bak. Tilkiyi yakayı kurtarmış ama insanoğluna da pek kızmış: “Ey insanoğlu! demiş, ben de senin evinde, yurdunda, yuvanda her yerde bulursam tavuğunu, horozunu yaşatmayacağım.” İşte o günden sonra insanoğlunun kümesinden tavuk çalmaya ahdetmiş tilki. Hâlâ da ahdinde duruyor.

METİN İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

S1. Yolcunun kurtarmış olduğu yılanın ısrarla “yok, sokacağım” demesine karşın adam nasıl bir çözüm yolu üretiyor? Bu çözüm yoluna başvurmasının nedeni ne olabilir, yazınız.

S2. Yolcu ile yılanın aralarındaki anlaşmazlığı gidermek için kimlere sorular yöneltiliyorlar, aldıktan cevaplar ne oluyor?

S3. Tilki yaptığı iyiliğin karşılığında yolcudan ne gibi bir beklenti içine giriyor? Yolcu tilkinin beklentisini nasıl karşılıyor?

S4. Masaldaki kurgusal ifadeler nelerdir, aşağıya yazınız.

S5. Masaldan nasıl bir sonuç çıkarılmaktadır, yazınız.

S6. Metinde koyu yazılmış kelimelerin aldıkları hal eklerinin çeşidini tespit ederek kelimeyi aşağıdaki tabloda uygun gelen yere yazınız.

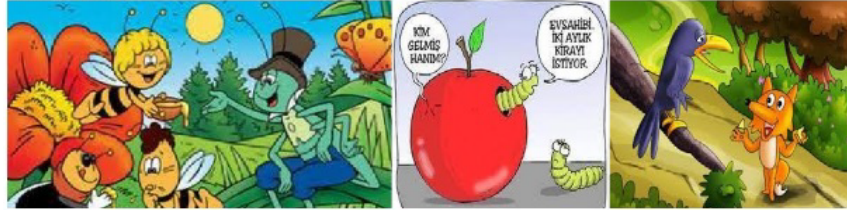
Yalın haldeki kelimeler	Belirtme hal eki alan kelimeler	Yöneme hal eki alan kelimeler	Bulunma hal eki alan kelimeler	Ayrıma hal eki alan kelimeler

Ek 4. DERS PLANI

Dersin Adı	Türkçe
Sınıf	6. sınıf
Temanın Adı	Birey ve Toplum
Metnin Adı	Aslan ile Fare
Süre	2 hafta

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	T.6.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır. T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır. T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur. T.6.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur. T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır. T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder. T.6.3.7. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder. T.6.3.16. Okuduklarını özetler. T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar. T.6.4.3. Hikâye edici metin yazar. T.6.4.11. Yazdıklarını paylaşır.
Ünite Kavramları ve Sembolleri / Davranış ve Örüntüsü	Birey, toplum, bireylerarası ilişkiler
Öğretme / Öğrenme Yöntem ve Teknikleri	Metin odaklı dil bilgisi öğretimi
Kullanılan Eğitim Teknolojileri / Araç, Gereçler ve Kaynakça	6. Sınıf Türkçe ders kitabı, Türkçe Sözlük, Akıllı tahta

Dikkat Çekme:

Öğretmenin “Çocuklar tahtada gördüğünüz resimlerde ne görüyorsunuz? Sizce aralarında nasıl bir konuşma geçiyor olabilir? Peki, siz günlük yaşantınızda hayvanların karakter olarak yer aldığı öyküleri okumayı sever misiniz?” demesi. Alınan yanıtlardan sonra öğretmen, La Fontaine’ın fablları hangi amaçla yazdığını belirttiği “Başlarken” adlı aşağıdaki ön sözü söylemesi.

“Ezop’tur babası benim masallarımın.

Tarihleri uydurma olsa da bunların

Ders alacak doğru şeyler vardır içinde.

Her şey konuşur burada, balıklar bile.

Bütün söyledikleri bizleredir ama:

İnsandır eğittiğim hayvanlar yoluyla”

“İşte kahramanlar bitkiler, cansız varlıklar ve özellikle hayvanlar olan ve ders verme amacı güden öğretici nitelikteki öykülere fabl denir.” demesi ve böylelikle öğrencilerin dikkatini fabl türüne çekmesi.

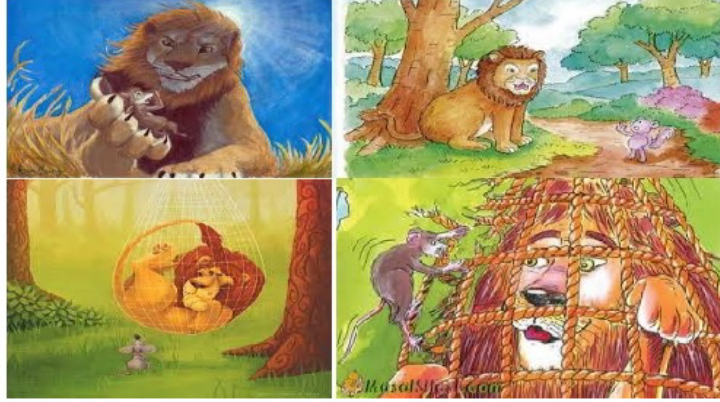
Güdüleme:

Öğretmenin, "Bu haftaki derslerde bir yandan fabl türünü tanıyacak, fabl türünde yazılmış bazı öyküleri okuyacak ve metin içinde yer alan kimi sözcüklerin anlamsal ve yapısal özelliklerine odaklanarak iyelik eklerinin işlevlerini öğreneceksiniz." demesi.

Gözden Geçirme:

Öğretmenin, "Bu haftaki derslerde okuyacakları fabl türündeki metinler sayesinde hem fabl türünde yazdığı eserler ile tanınan La Fontaine'ın öykülerini tanıyacak hem de fabl türündeki metinlerde verilen öğretici mesajlar hakkında tartışacaksınız. Bu sayede metin aracılığıyla karşılaştığınız sözcük, deyim ve atasözlerinin anlam özelliklerini öğrenerek sözcük dağarcığınızı geliştireceksiniz." demesi.

Derse Geçiş:

Öğretmenin tahtadaki görselin hangi öyküyü simgeleştirdiğini sorması. Gelen yanıtlardan sonra kitaplarında 53. Sayfayı açmalarını istemesi ve La Fontaine'ın Aslan ile Fare adlı öyküsünü okuyarak metni değerlendireceğiz." demesi.

C. Geliştirme Bölümü

- 1- Sessiz olarak öğrencilere metnin okutulması.
- 2- Öğretmenin, öğrencilerden dinleme kurallarına uyarak dinlemelerini istemesi.
- 3- Öğretmenin, fabl kurallarına uygun olarak sesli bir şekilde okuması.
- 4- Fablın 5 öğrenciyeye sesli olarak okutulması, öğrencilerin (varsa) okuma hatalarının düzeltilmesi.

ASLAN İLE FARE

Herkes herkese yardım etmeli,
Ben büyük, o küçük dememeli,
İki masalın var bunun üstüne,
Başka da bulurum isteyene.
Aslan toprakta oynamış bir gün,
Bir de bakmış pençesinde bir fare.
Aslan, aslan yürekiymiş o gün,
Kıyamamış canına bırakmış yere.
Boşuna gitmemiş bu iyiliği.
Kimin aklına gelir
Farenin aslana iyilik edebileceği?
Etmış işte, hem de canını kurtarmış.
Günün birinde aslan
Biraz çıkayım derken ormandan,
Düşmüş bir tuzağa,
Ağlar içinde kalmış,
Kükremiş dummuş boşuna.
Bereket fare usta yetişmiş imdada:
Bu iş kükremekte değil,
Kemirmekle olur demiş.
Başlamış incecik dişlerini işletmeğe.
Gelmış ipin hakkından kurtuktur.
Bir ilmek kopunca ağdan hayır mı kalır.
Sabır, biraz da zaman
Güçten, öfkeden daha yaman.

La Fontaine, *Masallar*
Çeviren: Sabahattin EYÜBOĞLU

- 1- Fabl okunduktan sonra öğrencilerden, fabl'da geçen sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarının metnin bağlamından çıkarmalarını istemesi.
- 2- Öğretmenin, "Çocuklar, şimdi size fablın duygu ve düşünce yapısıyla ilgili sorular yönelteceğim. Beni dikkatlice dinleyiniz, soruların iyice anladıktan sonra yanıtlamaya başlayınız." demesi ve her soru için pek çok öğrenciyeye söz vermesi.

Sorular-Yanıtlar

- 1- "Herkes herkese yardım etmeli, Ben büyük, o küçük dememeli." sözünden ne anlıyorsunuz?
Cevap: İnsanların birbirine güçlü, zayıf, zengin, fakir demeden yardım etmesi gerektiği anlaşılmaktadır.
- 2- "Aslan, aslan yürekiymiş o gün." sözünden ne anlıyorsunuz? Aslan yürekli olmak ne demektir?
Cevap: Çok yiğit, hiçbir şeyden korkmayan.
- 3- "Kıyamamış canına bırakmış yere." cümlesinde geçen cana kıymak deyimini ne demektir?
Cevap: Öldürmek.
- 4- Metinde geçen "tuzağa düşmek" deyimini ne demektir?
Cevap: Binlen tarafından hazırlanan kötü bir duruma uğramak, oyuna gelmek.
- 5- "Bereket fare usta yetişmiş imdada" cümlesinde geçen "imdada yetişmek" deyiminden ne anlıyorsunuz? Günlük yaşamda bu deyimini hangi durumlarda kullanıyorsunuz?
Cevap: Çok zor ve tehlikeli bir anda yardım etmek.
- 6- "Gelmış ipin hakkından kurtuktur." cümlesinde geçen hakkından gelmek deyimini ne demektir? Günlük yaşamda bu deyimini hangi durumlarda kullanıyorsunuz?
Cevap: Zor bir işi başan ile sona erdirmek.
- 7- "Aslan ile Fare" adlı fabl'dan hangi dersi çıkarabiliriz? Metnin ana fikri nedir?
Cevap: İnsanların karşılaştıkları kişilere karşı büyüklük göstermesi, onların zor durumlarına iyilikte bulunması gerekir. Kim olursa olsun yaşamın belli dönemlerinde herkes yardıma ihtiyaç duyar. Çevremizdeki insanlara yönelik yaptığımız her davranışla günü geldiğinde biz de yüzleşmek durumunda kalabiliriz.

Ara Özet:

Öğretmenin, "Çocuklar, bu derste La fontaine'nun fabl türündeki öykülerinden biri olan Aslan ile Fare öyküsünü değerlendirdik. Fabllarda kahramanların bitkiler, cansız varlıklar ve özellikle hayvanlar olduğunu; konunun kısa olup kahramanlarının her birinin bir insan karakterini ya da davranışını sembolize ettiğini anladık. Çoğu kez olağanüstü unsurlara sahip olduğunu ve bu yanıyla daha çok insanları ahmaklık ve zavıflıklarını gözler önüne sererek onlara ders verme amacı güdüldüğünü öğrendik. Verilmek istenen dersin öykünün sonunda dile getirildiğini gördük." demesi. Öğretmenin öğrencilere La Fontaine öykü kitaplarını dağıtarak "Elimizde olan kitapları diğer bir ders gününe kadar okumanızı ve öykülerden çıkardığınız dersleri yazmanızı istiyorum." demesi.

Ara Geçiş:

Öğretmenin, "Çocuklar, şimdi incelemiş olduğumuz metinde yer alan kimi sözcükler üzerinde duracağız." demesi ve tahtaya metni yansıtması.

1- Öğretmenin, tahtaya metinde yer alan cümleyi işaretleyerek öğrencilerin okumasını istemesi.
İki **masalın** var bunun üstüne.

2- Öğretmen, "Altı çizili kelimeye göre masal kime aittir? Alınan yanıtlardan sonra öğretmen, "Evet çocuklar yazara aittir. Peki, biz masalın yazara ait olduğunu kelimenin hangi yapısından anlıyoruz." sorusunu sorması.

Masal- (i)m Benim masalın

3- Alınan yanıtlardan sonra öğretmen, "Peki, masal senin olsaydı nasıl söylememiz gerekirdi?" demesi ve kelimeyi diğer şahıslara yönelik sorması.

Cevap: (Senin) Masalın

(Benim) Masalın (Bizim) Masalımız

(Senin) Masalın (Sizin) Masalınız

(Onun) Masalı (Onların) Masalları

Ara Özet:

Öğretmen, "İsmi karşıladığı nesnenin bir şahsa veya bir nesneye ait olduğunu ifade eden ekler İyelik ekleri denir. Demek ki iyelik ekleri, bir nesnenin ben, sen, o, biz, siz, onlar gibi şahıslara ait olduğunu daha doğrusu o şahısların sahipliğini gösteren eklerdir." demesi.

Ara Geçiş:

Öğretmen, "Şimdi sizlerle La Fontaine'nun Karga ile Tilki öyküsünü okuyarak hem metni anlamaya dönük hem de metin içinde yer alan iyelik eklerini bulmaya dönük çalışmalar yapacağız." demesi.

Tilkiyle Karga

Kumaz tilki, ağacın dalındaki ağzında peynir olan kargayı görünce, "Ne yapsam da şu karganın ağzından lokmasını alsam? Aklım çalışmıyım." diye düşünmüş. Sonra sessizce ağaca yaklaşmış, "Günaydın bayan karga!" demiş. "Bugün ne kadar güzelsin! Tüylerin pırl pırl, gözlerin kapkara birer inci! Oman, ne kadar şanslı! Arkadaşımız olduğun için ne kadar şanslıyız! Üzerine konduğun için ağacın dalları, toprağın çimleri ne kadar mutlu! Senin sesinin de çok güzel olduğunu söylediler. Dinlemeye geldim. Hatırımı kumaz da bir farkı söylersen çok sevinirim."

Bu söz hoşuna gittiği için karga, bildiği o çirkin sesiyle "Gaaak" der demez ağzındaki peyniri düşürmüş. Tilki de hemen kapıp yutuvermiş. Sonra da galklarını sürdüren akılsız kargaya, "Yeter, kes artık!" demiş. "Ben, istediğimi aldım. Verdiğin peynire karşılık ben daha değerli bir şey vereceğim sana. Kumazlar, senin gibilerin sayesinde geçinirler. Eh sanırım bu kısa ders de bir lokma peynire değer." demiş.

Sorular-Yanıtlar

1- Tilki kargayı gördüğünde aklından neler geçirmiş?

Cevap: Ağacın dalındaki ağzında peynir olan kargayı nasıl kandıracağını düşünmüş.

2- Tilki kargayı neden kandırmak istemiş?

Cevap: Karganın ağzındaki peyniri almak için kandırmak istemiş.

3- Tilki, kargayı kandırmak için ne yapmış?

Cevap: Ona abartılı bir şekilde güzel sözler söylemiş.

4- Kumaz tilkinin kargaya verdiği ders nedir?

Cevap: Güzel sözlerle kanarak çevremizdekilere inanmak ahmaklıktır.

5- Metinde yer alan aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyunuz. İyelik eki alan kelimeleri işaretleyiniz.

Şu karganın ağzından lokmasını alsam. Kimin lokması? Karganın
Aklı çalışmıyım. Kimin aklı? Benim

Tüylerin pırl pırl, gözlerin kapkara birer inci.

Kimin tüyleri pırl pırl? Kimin gözleri kapkara?

Arkadaşımız olduğun için ne kadar şanslıyız.

Kimin arkadaşı? Bizim

Üzerine konduğun için ağacın dalları, toprağın çimleri ne kadar mutlu!

Kimin dalları? Ağacın Kimin çimleri? Toprağın

Senin sesinin de çok güzel olduğunu söylediler.

Kimin sesi? Senin

Hatırımı kumaz da bir farkı söylersen çok sevinirim.

Kimin hatırı? Benim

Son Özet

Öğretmenin, "Sevgili öğrenciler yazılı ya da sözlü olarak kendimizi ifade ederken dilimizin kuralları çerçevesinde doğru, düzgün ve etkili anlatımlar yapmalıyız. Doğru, düzgün ve etkili anlatımlar yapabilmek için de dilimizin kurallarını bilmeli, söz varlığını zenginleştirmeliyiz. Bu hafta ki derslerde ise La Fontaine'nun fabl türündeki öykülerini tanıdık, okuduk ve metinler aracılığıyla iyelik eklerinin işlevlerini öğrendik. Metin içi örnekler üzerinde tartıştık ve kendi örneklerimizi oluşturduk. Demek ki iyelik ekleri, bir nesnenin ben, sen, o, biz, siz, onlar gibi şahıslara ait olduğunu daha doğrusu o şahısların sahipliğini gösteren eklerdir." demesi.

Değerlendirme

1. Fabl türündeki yazıların en dikkat çeken özelliği nedir? Yazınız.

2. Fabl türünde yazılmış eserlerin yazılma amacı nedir? Yazınız.

3. Fabl türünde bir öykü yazarak öykünüzü sınıfta okuyunuz.

4. Aşağıda tabloda verilen cümlelerde iyelik eki alan kelimeleri karşılarında tablodaki sütuna yazınız.

Kazağı, örgü bir kazağa benziyordu.	
Kaf Dağı'nın en yalçın kayası bu mavi kayadır, derler.	
Annemin duası oldukça bize zarar gelmez.	
Merkezdeki kalerin taşları oldukça yıpranmıştı.	
Oyun esnasında pamağı çok zedelendi.	
Yurdumuzun görülmeye değer ne güzel manzaraları vardır.	
Sorusu bütün sınıfı zorladı, kimse çözmedi.	
Benim amacım hepimize iyi bir rehber olabilmek.	